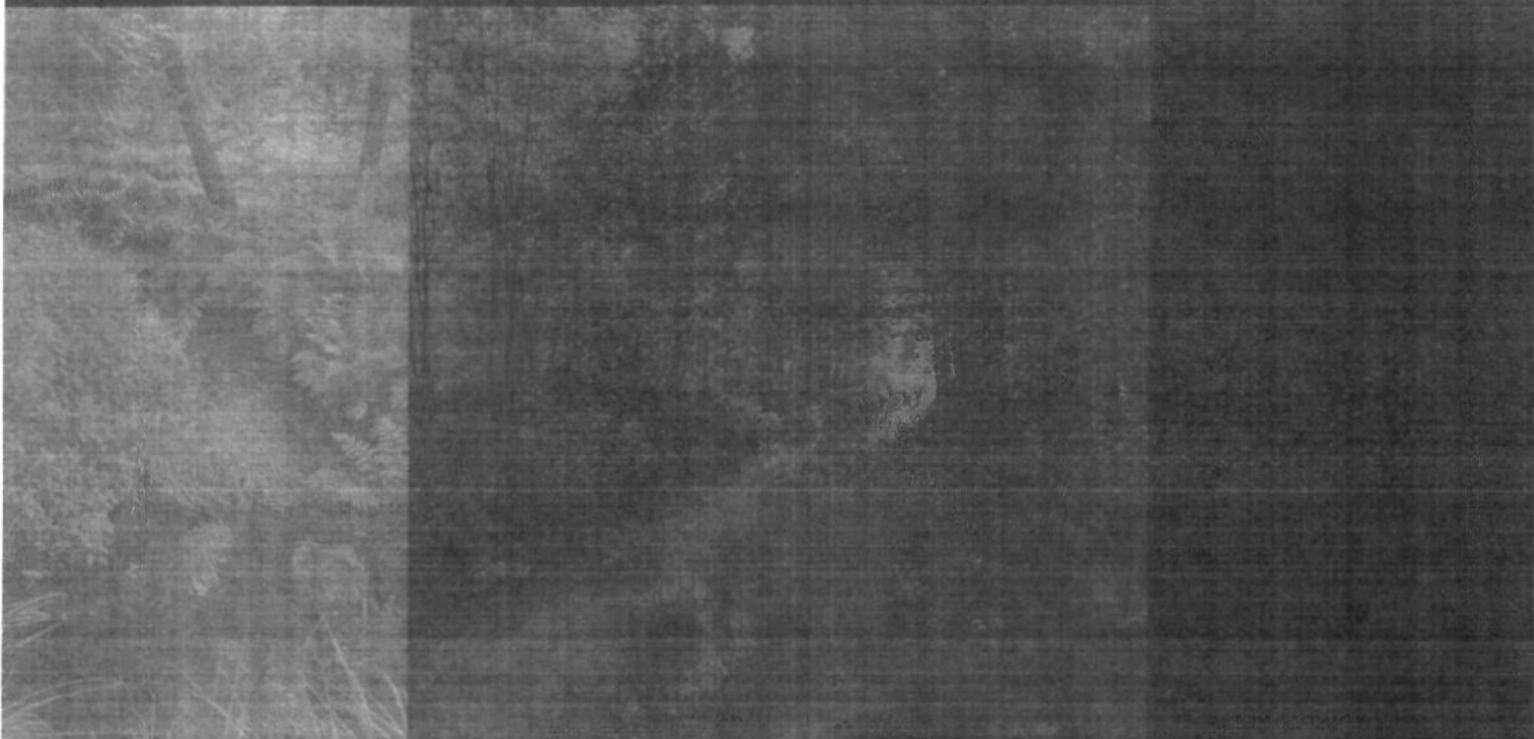

1302-02 28

Reconstructie Boven-Dommel

Startnotitie milieueffectrapportage

Provincie Noord-Brabant

Reconstructie Boven-Dommel

Startnotitie milieueffectrapportage

Auteurs

Erin Tselekis

Maike Konings

Jos van der Wijst

Datum

31 oktober 2002

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Waarom een m.e.r.-procedure en startnotitie?	6
1.3	Inpraak	7
1.4	Initiatiefnemer en bevoegd gezag	7
1.5	Opbouw van deze startnotitie	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2	Gebiedsbeschrijving en probleemanalyse	9
2.1	Gebiedsafbakening en karakteristiek	9
2.1.1	Gebiedsafbakening	9
2.1.2	Karakteristiek	10
2.2	Huidige situatie en ontwikkelingen sociaal-economische vitaliteit	10
2.2.1	Landbouw	11
2.2.2	Recreatie en toerisme	12
2.2.3	Wonen, werken, leefbaarheid en verkeer en vervoer	14
2.3	Huidige situatie en ontwikkelingen omgevingskwaliteit	17
2.3.1	Water en bodem	18
2.3.2	Stank, ammoniak, stilte en duisternis	21
2.3.3	Natuur	24
2.3.4	Landschap en cultuurhistorie	26
3	Doelen	29
3.1	Doelen vanuit de reconstructiewet en het rijksstoetingskader	29
3.2	Opgave voor de reconstructie van Boven-Dommel	32
3.2.1	Algemene doelen	32
3.2.2	Doelen voor sociaal-economische vitaliteit	33
3.2.3	Doelen voor omgevingskwaliteit	36
4	Visie en alternatieven	42
4.1	Streefbeeld	42
4.1.1	Wat is het streefbeeld?	42
4.1.2	Plaats van het streefbeeld in het planvormingsproces	42
4.1.3	Streefbeeld Boven-Dommel	45
4.1.4	Thematische uitwerking	45
4.2	Alternatieven	49
4.2.1	Voorwaarden waaraan alternatieven moeten voldoen	49
4.2.2	Van streefbeeld naar alternatieven	49
4.2.3	Afleiding van de alternatieven op hoofdlijnen	50
4.2.4	Korte beschrijving van de onderscheiden alternatieven	52
5	Indicatie van te onderzoeken gevolgen	58

6	Procedure	62
6.1	Ontwerp-Reconstructieplan/MER procedure	62
6.1.1	Startnotitie	63
6.1.2	Advies-richtlijnen en richtlijnen	63
6.1.3	Grensoverschrijdende gevolgen	64
6.1.4	De m.e.r.-fase	64
6.1.5	Inspraak en advies	65
6.1.6	Besluitvorming en opstellen (ontwerp)plan	65
6.2	Hoe kunt u inspreken?	65
7	Bijlagen	

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Midden- en Oost-Brabant behoren tot de (zand)gebieden met een hoge veedichtheid (de zogenaamde concentratiegebieden). In deze gebieden doen zich verschillende, met elkaar samenhangende, problemen voor. Kern van de problematiek is de spanning tussen de (gewenste) functies op het platteland en bijbehorende ruimteclaims enerzijds en de milieukwaliteit anderzijds. Het evenwicht tussen het gebruik en de kwaliteit van het landelijk gebied is verstoord:

- Landbouw vraagt ruimte voor extensivering;
- Natuur vraagt grond voor nieuwe natuurgebieden en verbindingzones;
- Water vraagt ruimte voor retentie;
- Burgers willen een plek om te wonen en groen om in te recreëren;
- Het bedrijfsleven heeft bedrijventerreinen nodig;
- Binnen de (intensieve) veehouderij vragen de veterinaire risico's (varkenspest, BSE, Mond- en Klauwzeer) aandacht.

Door de toegenomen intensiteit van de gebruiksfuncties in het landelijk gebied is de kwaliteit van milieu, landschap en natuur in de knel gekomen en zijn de verschillende functies (natuur, landbouw/veehouderij, recreatie en toerisme, wonen en werken) elkaar steeds meer in de weg gaan zitten. Zo hebben de natuurgebieden te lijden onder een te grote voedselrijkdom (vermesting), te veel zure neerslag (verzuring) en verdroging. Het water heeft last van eutrofiëring. De kwaliteit van het landschapsbeeld gaat op veel plaatsen achteruit. Ook de landbouw heeft last van vochttekort maar in natte perioden dreigt steeds meer wateroverlast. Veel veehouderijbedrijven kunnen zich op hun huidige plek niet ontwikkelen vanwege stank- en ammoniakregels. De laatste jaren is gebleken dat de grote veedichtheid niet alleen kwetsbaar is voor uitbraken van veeziekten, maar dat ook de financiële en maatschappelijke gevolgen daarvan groot zijn. Vanwege al deze problemen is al in 1997 de noodzaak gevoeld om te komen tot een samenhangende aanpak van de genoemde problemen door middel van een 'reconstructie van de concentratiegebieden'. Dit door een aanpak die gericht is op verschillende samenhangende doelen in het landelijk gebied. Deze doelen zijn: het verbeteren van de economische omstandigheden en de leefbaarheid, met name het bieden van perspectief aan landbouwbedrijven, het maken van varkensvrije zones en het verbeteren van de omgevingskwaliteit (water, natuur, milieu en landschap).

Om gestalte te geven aan de reconstructie van de zandgebieden, heeft de regering, met steun van provincies, gemeenten, landbouworganisaties en andere partijen de Reconstructiewet concentratiegebieden opgesteld. De Eerste Kamer heeft deze wet op 29 januari 2002 aangenomen, samen met de Wet Ammoniak en Veehouderij. De Reconstructiewet is sinds 1 april 2002 in werking. De genoemde wetten vormen een belangrijk kader voor de reconstructie. Algemeen doel is om te komen tot een meer

duurzaam en leefbaar landelijk gebied. De wet draagt de provinciebesturen op een reconstructieplan te maken voor de zandgronden in hun provincie en daartoe één of meer reconstructiecommissies in het leven te roepen.

Voor de provincie Noord-Brabant zijn 7 reconstructiegebieden aangewezen: Baronie, Boven-Dommel, Beerze Reusel, De Peel, Maas & Meierij, Meierij en Peel & Maas. Daarnaast zijn door de provincie zelf twee aansluitende gebieden benoemd die niet onder de Reconstructiewet vallen, namelijk Wijde Biesbosch en Brabantse Delta.

De Reconstructiecommissie heeft tot taak om een ontwerp reconstructieplan op te stellen en het vervolgens als advies aan het provinciebestuur aan te bieden. Daarna volgen inspraak en vaststelling door Provinciale Staten en goedkeuring door de ministers van LNV en VROM.

1.2 Waarom een m.e.r.-procedure en startnotitie?

Op grond van de Wet milieubeheer wordt het verplicht om bij besluiten over een reconstructieplan een Milieu Effect Rapport (MER) te overleggen en de procedure voor milieueffectrapportage (m.e.r.-procedure) te doorlopen. Doel van de m.e.r.-procedure is het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over activiteiten met mogelijk nadelige gevolgen voor het milieu.

In het MER komt te staan welke milieueffecten te verwachten zijn als gevolg van het reconstructieproces. Ook geeft het MER aan welke realistische alternatieven er zijn. Provincie en reconstructiecommissie maken het MER en het Reconstructieplan tegelijkertijd in afzonderlijke maar samenhangende procedures. De voorliggende startnotitie is de eerste stap in de m.e.r.-procedure. De startnotitie biedt op hoofdlijnen informatie over de aanleiding en het doel van het initiatief, de m.e.r.-procedure en het te nemen besluit. De lezers (betrokkenen, de Commissie voor de milieueffectrapportage en de wettelijke adviseurs) dienen voldoende informatie te krijgen over het initiatief en de onderwerpen die in het MER onderzocht zullen worden.

Met behulp van de startnotitie zullen richtlijnen worden opgesteld voor de inhoud van het milieueffectrapport. Daarvoor vraagt het bevoegd gezag advies aan de Commissie voor de milieueffectrapportage en de wettelijke adviseurs.

Het MER voor de reconstructie van Boven-Dommel is bedoeld als een MER op zogenaamd 'strategisch niveau' (op het niveau van beleidsplannen, niet van concrete uitvoeringsgerichte maatregelen), passend bij het abstractieniveau van het reconstructieplan. De milieueffecten van afzonderlijke m.e.r.-plichtige maatregelen in het reconstructieplan moeten later worden bepaald. Dit laatste gebeurt waar nodig in de latere planuitwerkingen per deelgebied door middel van MERen op locatie- en inrichtingsniveau.

1.3 **Inspraak**

De startnotitie is bedoeld om eenieder de gelegenheid te bieden opmerkingen te maken over de gewenste inhoud van het milieueffectrapport (MER). Daarbij gaat het om de volgende vragen:

- Is u op hoofdlijnen duidelijk geworden wat de reconstructie voor het landelijk gebied kan betekenen?
- Bent u van mening dat alle relevante te onderzoeken (milieu)aspecten beschreven staan in de startnotitie?

De (inspraak)reacties worden meegenomen bij het formuleren van de richtlijnen. Deze richtlijnen bevatten inhoudelijke eisen waaraan het op te stellen MER moet voldoen. Schriftelijke reacties kunnen binnen een termijn van 5 weken na ter inzage legging worden ingediend bij het bevoegd gezag (zie volgende paragraaf). Waar en wanneer de startnotitie kan worden ingezien wordt bekend gemaakt door middel van advertenties in lokale en regionale bladen.

1.4 **Initiatiefnemer en bevoegd gezag**

Bevoegd gezag

Provinciale Staten van de provincie Noord-Brabant, gedelegeerd aan het College van Gedeputeerde Staten

t.a.v. de afdeling Milieu, bureau MBP, mevr. ir. J.T.S. Bauwens

Postbus 90151, 5200 MC 's-Hertogenbosch.

tel: 073-6812678 e-mail: jbauwens@brabant.nl

De **initiatiefnemer** van de reconstructie Boven-Dommel is:

College van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant,

Projectunit Revitalisering Landelijk gebied,

dhr. drs. J.H.A.M. van der Wijst (m.e.r.-coördinator)

Postbus 90151, 5200 MC 's-Hertogenbosch.

tel: 073-6808763 e-mail: jvdwijst@brabant.nl

1.5 **Opbouw van deze startnotitie**

Hoofdstuk 2 bevat een beschrijving van de huidige situatie en problemen in het reconstructiegebied Boven-Dommel. Dit gebeurt voor alle onderwerpen die in de reconstructie en het MER aan de orde zullen komen. Hoofdstuk 3 geeft een uiteenzetting van de doelen van de reconstructie. Hoofdstuk 4 geeft aan op welke wijze

in het reconstructieproces alternatieven voor het reconstructieplan en het MER ontwikkeld zullen worden. In hoofdstuk 5 kunt u lezen op welke manier deze alternatieven in het MER beoordeeld zullen worden op sociaal-economische effecten en milieueffecten. Hoofdstuk 6 tenslotte bevat een beschrijving van de procedure en geeft aan hoe u kunt inspreken.

In bijlage 1 staat aangegeven welke informatie gebruikt is bij het opstellen van deze startnotitie. Bijlage 2 bevat een verklarende woordenlijst. Bijlage 3 geeft een overzicht van vigerend beleid en kaderstellende besluiten. In bijlage 4 is het voorlopig beoordelingskader opgenomen en tot slot wordt in bijlage 5 ter beeldvorming een aantal themakaarten van het gebied gepresenteerd.

2 Gebiedsbeschrijving en probleemanalyse

Dit hoofdstuk bevat een beschrijving van de huidige situatie en problemen in het reconstructiegebied Boven-Dommel. De beschrijving is gericht op alle onderwerpen die in de reconstructie en het MER aan de orde zullen komen. Ook zijn in dit hoofdstuk de te verwachten ontwikkelingen beschreven, nog zonder rekening te houden met reconstructie. Dit zijn de zogenaamde autonome ontwikkelingen.

De beschrijving en de verdere detaillering van de huidige situatie en autonome ontwikkeling in het MER vormt het referentiekader voor de effectbepaling. Zo kan het effect van te treffen maatregelen en ingrepen vastgesteld worden. Op deze wijze is zichtbaar te maken of de maatregelen voldoende bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen.

2.1 Gebiedsafbakening en karakteristiek

2.1.1 Gebiedsafbakening

Het reconstructiegebied Boven-Dommel ligt grofweg ten zuiden van Eindhoven. In Boven-Dommel liggen de gemeenten Bergeijk, Cranendonck, Eindhoven, Geldrop, Heeze-Leende, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre (kaart 1). Het gebied valt vrijwel volledig binnen het stroomgebied van de Dommel en bestaat uit de deelstroomgebieden van de Run, de Keersop, de Boven-Dommel, de Tongelreep en de Kleine Dommel of Rul.

Op afbeelding 1.1 is de ligging van reconstructiegebied Boven-Dommel ten opzichte van de andere reconstructiegebieden weergegeven.

2.1.2 Karakteristiek

Het reconstructiegebied Boven-Dommel heeft een oppervlakte van circa 50.000 ha. Hiervan is circa 40.000 ha buitengebied en circa 10.000 ha stedelijk gebied (Bron: CBS, 2001). Er bestaat een grote ruimtelijke verwevenheid van natuur, beekdalen, landbouw, stedelijke gebieden en recreatie. Boven-Dommel is hoofdzakelijk een zandgebied en kenmerkt zich door een zeer gradiëntrijke omgeving. Er bevinden zich enerzijds natte en vochtige leefmilieus, die gebonden zijn aan beekdalen en beekoverstromingsvlakten. Anderzijds zijn er drogere leefmilieus op hogere dekzandruggen en dekzandvlakten te vinden. Door leemlagen in de ondergrond kan het water er niet of moeilijk infiltreren, zodat er ook daar lokaal en variabel in de tijd vochtige milieus kunnen optreden. Er liggen veel jonge heideontginningen. Via de ruilverkaveling zijn verkaveling, de waterhuishouding en deels ook de bodemstructuur aangepast aan de (moderne) landbouw. Door de grote verwevenheid wordt het landschap echter nog altijd gekenmerkt door kleinschaligheid en afwisseling, met een dicht netwerk van natuur- en bosgebieden.

In 1998 bestond het grondgebruik¹ uit circa 1800 ha recreatieterrein, circa 13.000 ha bos en natuur en circa 23.000 ha landbouw (CBS, 1998).

De gemeenten in Boven-Dommel zijn overwegend landelijke gemeenten met een behoorlijk groot buitengebied. Eindhoven en Geldrop vormen duidelijk het verstedelijkt gebied en hebben ook een hoge bevolkingsdichtheid.

In Boven-Dommel woonden in 2000 in totaal circa 370.000 mensen, waarvan iets meer dan de helft in Eindhoven; 202.000 inwoners. De bevolkingsdichtheid in Boven-Dommel ligt gemiddeld op 478 mensen per vierkante kilometer. Ter vergelijking: de bevolkingsdichtheid in Nederland bedraagt gemiddeld circa 465 inwoners per vierkante kilometer en in Noord-Brabant 474 inwoners per vierkante kilometer.

In het landelijk gebied zijn landbouw en recreatie de belangrijkste economische dragers. Het landschap heeft op vele plaatsen hoge kwaliteiten. Het landschapsbeeld is overwegend kleinschalig en afwisselend, met een dicht netwerk van bos- en natuurgebieden en aardkundig en cultuurhistorisch waardevolle karakteristieken. Het gebied is in esthetisch en recreatief opzicht dan ook erg aantrekkelijk.

2.2 Huidige situatie en ontwikkelingen sociaal-economische vitaliteit

Een belangrijk doel van de reconstructie is het scheppen en benutten van kansen voor een duurzame economische ontwikkeling voor met name landbouw, recreatie en toerisme en het woon-, werk- en leefklimaat. Deze paragraaf 'sociaal-economische vitaliteit' gaat over huidige situatie en ontwikkelingen van de sociaal-economische gebruiksfuncties van het reconstructiegebied.

¹ De gegevens van Cranendonck en Heeze-Leende zijn hier niet in meegenomen.

2.2.1 Landbouw

Huidige situatie

In bijlage 5 is een kaart opgenomen met de huidige situatie van de landbouw in het reconstructiegebied (kaart 2).

De landbouw in Boven-Dommel heeft betrekking op 36% van het totale grondgebruik. In het gebied liggen veel natuurgebieden en in het noorden het stedelijk gebied van Eindhoven. Binnen de landbouw is de veehouderij de grootste sector. Van de in totaal circa 1.150 bedrijven zijn er 700 veehouderijbedrijven. Hierbinnen zijn de melkveehouderij (280 bedrijven) en de varkenshouderij (150 bedrijven) de grootste sectoren. Ook de akkerbouw en overige graasdieren (schapen, geiten, paarden) zijn voor wat betreft aantal bedrijven een grote sector, maar dit zijn over het algemeen zeer kleine bedrijven met een relatief beperkte economische betekenis. De melkveehouderij levert de grootste bijdrage aan de totale productieomvang, op enige afstand gevolgd door de varkenshouderij.

Ten opzichte van Noord-Brabant en Nederland liggen relatief veel grote melkveebedrijven in Boven-Dommel. Deze bedrijven hebben relatief veel grond, waardoor de veedichtheid per hectare ook een stuk lager ligt dan in Oost-Brabant. In de varkenshouderij is het aandeel grote bedrijven relatief gering. Het mestoverschot in Boven-Dommel is aanzienlijk lager dan in andere regio's. Toch is er voor wat betreft vleesvarkens- en pluimveemest sprake van een overschotsituatie, zowel op bedrijfs- als gebiedsniveau. De rundveemest kan echter vrijwel geheel op het eigen bedrijf worden afgezet. De bedrijfstypologie is op kaart 1 weergegeven.

Het aandeel biologische bedrijven in Boven-Dommel komt overeen met het gemiddelde voor Noord-Brabant. Verbrede landbouw is goed vertegenwoordigd.

Autonome ontwikkeling

Onderstaande autonome ontwikkeling is ingeschat op basis van bestaande inzichten (markt en ondernemerschap) en de huidige regelgeving. Hierbij is nog geen rekening gehouden met maatregelen die in het kader van reconstructie genomen kunnen worden. Het aantal bedrijven in Boven-Dommel zal onder invloed van het krachtenveld waarin de landbouw zich bevindt de komende jaren verder afnemen. Dit krachtenveld wordt bepaald door de volgende factoren: beschikbaarheid van productiefactoren (arbeid, grond, kapitaal, kennis, agrologistiek en agribusiness), internationale ontwikkelingen, eisen en wensen vanuit de maatschappij en beleid.

Deze factoren bepalen te samen met het ondernemerschap van de agrarisch ondernemer het perspectief voor de landbouw. De verwachting is dat in de periode tot 2005 circa 30% van de bedrijven zullen stoppen. Vooral bij de gespecialiseerde varkens- en legpluimveebedrijven is de afname aanzienlijk, hetgeen niet wil zeggen dat het aantal dieren ook evenredig afneemt. Van de resterende bedrijven in 2005 heeft ongeveer 10% een slecht perspectief.

Uit de voorziene dynamiek in de intensieve veehouderij is een forse reductie in dieraantallen af te leiden, hetgeen met name voor de varkensstapel geldt. Door de realisatie van niet-agrarische claims op landbouwgrond zal het areaal cultuurgrond in de

periode tot en met 2005 in Boven-Dommel met ongeveer 1,5% afnemen. De verwachting is dat er een verschuiving van bouwland naar grasland zal plaatsvinden. Door het mestbeleid zal op korte termijn een herschikking op de mestmarkt plaatsvinden. Niet alleen de maximale afzetruimte vermindert, ook het aandeel van afzet van onbewerkte drijfmest zal moeilijk overeind blijven, vanwege de geringe werkzaamheid van mineralen en de verliezen naar het milieu. Gezien deze ontwikkelingen mag worden verwacht dat de dierlijke mest in toenemende mate bewerkt zal gaan worden. Bij de autonome ontwikkeling is er geen voornemen om iets te doen aan de veterinaire veiligheid.

De landbouw in Boven-Dommel zal te maken krijgen met de gevolgen van een groot aantal doelstellingen op het gebied van waterbeheer, water- en bodemkwaliteit, natuur, landschap en leefomgeving. Zaken als regionale waterberging, aanpassing van de grondwaterpeilen, verbetering van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit, verbetering van de natuurkwaliteit door vermindering van de ammoniakemissie, vermindering van het aantal stankgehinderden en realisatie en behoud van natuur, landschap en cultuurhistorie stellen randvoorwaarden aan de manier waarop de landbouw zich kan ontwikkelen. Door de aanwezigheid van veel natuurgebieden en de verwevenheid hiervan met het agrarisch gebied zijn er veel randinvloeden tussen natuur en landbouw. Voor de landbouw en met name voor de intensieve veehouderij zal dit gevolgen voor de ontwikkelingsmogelijkheden hebben. De melkveehouderij in kwetsbare gebieden zal moeten gaan extensiveren. Het minder intensieve karakter van de melkveehouderij in Boven-Dommel ten opzichte van Oost-Brabant biedt hiervoor aanknopingspunten, al speelt ook in Boven-Dommel de hoge gronddruk hier mogelijk een beperkende rol. Vanuit de praktijk en de beleidsontwikkeling is er een groeiende aandacht voor nieuwe economische dragers en vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen op het platteland. Als kans daarbij wordt verbreding van de landbouw gezien onder andere in de vorm van verkoop aan huis, streekproducten, landbouw en zorg, agrarisch natuur en landschapsbeheer en agrotourisme. Reeds vooruitlopend op de reconstructie zijn er vele initiatieven op dit vlak. Belangrijk is wel om te realiseren dat verbreding slechts voor een beperkt aantal bedrijven een kansrijke mogelijkheid is.

2.2.2 Recreatie en toerisme

Huidige situatie

In bijlage 5 is een kaart opgenomen met de huidige situatie van recreatie en toerisme in het reconstructiegebied (kaart 3).

Het gebied Boven-Dommel is een toeristisch bijzonder gebied. De combinatie van een sterke stedelijke regio met de kwaliteiten die daarbij passen en een aantrekkelijk buitengebied met afwisselend natuur en agrarisch landschap maken het gebied compleet voor recreatie. In de stadsrand van Eindhoven komen deze kwaliteiten met name aan de zuidzijde sterk tot uitdrukking. In dit gebied is een concentratie van leisure- en sportvoorzieningen gelegen in een landschappelijk aantrekkelijke omgeving.

Het beeld van de regio wordt sterk bepaald door de opkomende verstedelijking. De kernen rond Eindhoven zijn inmiddels geheel of gedeeltelijk tegen de stad aangegroeid en er bestaat een grotere druk op het buitengebied. Verder weg van de stad Eindhoven vormen de Kempische dorpen een bevestiging van het Brabant zoals velen het voor recreatie en toerisme willen profileren. Mooie boerderijen, een afwisselend landschap, dorpen met authentieke bebouwing en aantrekkelijke en gezellige dorpspleinen. De Kempen wordt door toeristen ervaren als het gebied dat in de reconstructie valt onder Boven-Dommel en Beerze-Reusel. In dit gebied bestaat een grote samenhang. Afstemming van ontwikkelingsrichtingen in beide reconstructiegebieden is niet alleen landschappelijk maar ook voor toerisme en recreatie van belang.

De economische impact voor Boven Dommel is berekend op circa € 252 miljoen aan totale bestedingen. Dit levert bijna 3500 arbeidsplaatsen op. De bestedingen tijdens het verblijf in een hotel en het maken van dagtochten zijn samen goed voor de helft van alle bestedingen. Bungalowparken en kleine attracties vormen daarna de accommodaties met de meeste bestedingen (respectievelijk 14% en 17%).

In Boven-Dommel is de verblijfsrecreatieve sector van groot belang. Het aanbod aan verblijfsrecreatievormen in Boven-Dommel is relatief pluriform. Op kaart 2 is de verblijfsrecreatie weergegeven.

Het aantal verblijfsaccommodaties in Boven-Dommel is aanzienlijk. 16% van alle accommodaties in Brabant bevinden zich in het gebied. Hotels zijn sterk vertegenwoordigd, met name in en om Eindhoven. Deze hotels hebben vooral een zakelijke doelgroep. In de regio zijn relatief iets minder kampeer- en bungalowbedrijven.

Het gehele gebied is voorzien van een veelzijdige routestructuur voor fietsen, wandelen, paardrijden en skaten. Er is een fietsknooppuntensysteem ingevoerd: een routebewegwijzering via knooppunten waarmee de recreant zelf een route kan samenstellen. In het gebied Boven-Dommel zijn 6 rondgaande fietsroutes uitgezet. Deze bevinden zich ter hoogte en ten noorden van Eindhoven en zijn goed verdeeld over het gebied. Naast de regionale fietsroutes doen nog 6 bewegwijzerde Landelijke Fietsroutes Brabant aan. Drie daarvan lopen door Boven Dommel: LF7 Oeverlandroute, de LF 13 Schelde-Rheinroute en LF51 Kempenroute. De laatste twee routes lopen respectievelijk door tot in Duitsland en België. Het gebied Boven-Dommel kent een relatief groot aantal lange-afstand-wandelroutes. Tien routes doorkruisen het gebied. Deze zijn vooral te vinden ten zuiden van Eindhoven. Aan de westzijde van het gebied lopen de routes veelal over in het reconstructiegebied Beerze Reusel. Het ruiterroutenetwerk in de Boven-Dommel is goed ontwikkeld. Ten zuiden van Eindhoven loopt een uitgebreid netwerk met diverse knooppunten en startpunten. Het netwerk is deels gekoppeld aan de maneges.

In Boven-Dommel is er veel horeca te vinden in het buitengebied. Deze zijn veelal gekoppeld aan doorgaande wegen en verbindingswegen tussen kernen. Ook zijn zij in diverse gevallen gelegen aan de randen van natuurgebieden en bosgebieden. Er is een

concentratie van voorzieningen in de zone tussen Eindhoven en de Belgische Grens (as Eindhoven-Valkenswaard-Borkel-Hasselt). In het agrarisch buitengebied in de omgeving van Bergeijk, Budel, Leende en Maarheeze zijn er geen horecavoorzieningen.

Het grootste kanoverhuurpunt in Brabant bevindt zich aan de Dommel in de omgeving van Valkenswaard. Dit deel van de Dommel wordt druk bevaren. Daarnaast zijn er in het gebied nog drie verhuurbedrijven gevestigd die niet aan een permanent vaarwater vastzitten maar vanuit verschillende startpunten hun boten verhuren.

Autonome ontwikkeling

Er is een trend tot algehele kwaliteitsverbetering van verblijfsrecreatie. Mensen willen ruimere bungalows en meer ruimte om de bungalow heen, dus dit betekent dat er meer oppervlakte nodig is om in deze behoefte te voorzien. De verblijfsrecreatie heeft vaker een bedrijfsnatuurplan. Hierin is aandacht voor meer natuur om de verblijfsobjecten heen en voor het scheiden van afvalstromen.

De recreant en toerist heeft meer interesse in het landschap. Hij of zij wil het platteland op, zodat het platteland meer opengelegd wordt door middel van netwerkstructuren voor wandelen, fietsen en paardrijden. Het is de bedoeling om geheel Brabant te voorzien van het fietsknooppuntensysteem. Er worden fietspaden aangelegd. En er wordt een ruiterroutenetwerk met overnachtingsmogelijkheden opgezet. Ook vindt de ontwikkeling van nieuwe skateroutes plaats. Bovendien worden voorzieningen ten behoeve van de kanovaart aangebracht op een aantal waterlopen.

De interesse voor het platteland uit zich ook in de behoefte aan landschapscampings (midden in de natuur en niet te veel mensen bij elkaar) en de behoefte aan hoogwaardige kleinschalige accommodatie, zoals een overnachting in een voormalig klooster of een oude boerderij. Bij de recreant en toerist komt meer interesse voor cultuurhistorie. De kleine dorpen worden aantrekkelijk in relatie tot het landschap. Er is ook meer interesse voor de streek, hetgeen leidt tot meer agrotourisme en dagattracties.

Door de vergrijzing neemt het aantal korte vakanties toe. Door het groter aantal korte vakanties neemt het aantal recreatiebewegingen toe.

2.2.3 Wonen, werken, leefbaarheid en verkeer en vervoer

Wonen

Huidige situatie

In het landelijke gebied van Boven-Dommel is de woningdichtheid circa 240 woningen per km². In het stedelijke gedeelte (Eindhoven en Geldrop) ligt dit hoger: 920 per km². In de periode 1994-2000 is de woningdichtheid, behalve in Bergeijk, toegenomen. In 1998 lag de woningdichtheid in de gemeenten over het algemeen hoger dan die in Brabant gemiddeld. Boven-Dommel heeft een mooi landschap waarin wonen, werken, natuur en landbouw elkaar afwisselen. Voor veel mensen is het aantrekkelijk om in het buitengebied te (gaan) wonen.

Autonome ontwikkeling

Verwacht mag worden dat er een nog grotere instroom van 'nieuwe' bewoners zal zijn, bijvoorbeeld in vrijkomende bedrijfswoningen.

Werken

Huidige situatie

Het percentage beroepsbevolking² op de totale bevolking in Boven-Dommel (46%) is vergeleken met de rest van Noord-Brabant (47%) ongeveer gelijk. Het aandeel vrouwen in de beroepsbevolking lag in 1998 een stuk onder het gemiddelde (namelijk 40%), maar de participatiegraad is vergelijkbaar met die van Noord-Brabant en Nederland en is aan het toenemen.

De beroepsbevolking in de gemeente Eindhoven vormt meer dan de helft van de beroepsbevolking in het totale gebied.

In Noord-Brabant heeft er tussen 1993 en 1998 een verschuiving plaatsgevonden van het aandeel werkenden in de landbouw, visserij en commerciële dienstverlening naar horeca, handel en nijverheid. Het aandeel van de dienstverlenende sector in de totale werkgelegenheid in het stedelijke gebied van Eindhoven is hoog. In de landelijke gebieden van Boven-Dommel is er een minder diverse werkgelegenheid. De economische structuur bestaat in deze gebieden uit relatief veel landbouw en midden- en kleinbedrijf.

Absoluut gezien zijn er weinig mensen werkzaam in de landbouw. Bergeijk en Heeze Leende zijn gemeenten met een relatief groot aandeel in de agrarische sector.

Eindhoven, Geldrop en Waalre kennen nauwelijks agrarische werkgelegenheid. Totaal waren er in 2000 circa 3400 arbeidskrachten in de landbouw werkzaam. Bergeijk is de gemeente met relatief de meeste agrarische arbeidsplaatsen. Stoppende agrariërs vinden relatief gemakkelijk elders een baan. Daarnaast is er tot nu toe vaak sprake geweest van echte stoppers die niet meer actief op de arbeidsmarkt willen/hoeven zijn.

Autonome ontwikkeling

Er zullen steeds minder mensen actief zijn in de landbouw. Een deel zal niet meer actief zijn op de arbeidsmarkt en een ander deel vindt elders een baan, afhankelijk van de werkgelegenheid. Een deel zal beginnen met een ander bedrijf. De bevolking zal steeds meer vergrijzen; in Boven-Dommel ligt het vergrijzingspercentage op het Brabants gemiddelde.

Leefbaarheid

Huidige situatie

Een belangrijk aspect van de leefbaarheid van de landelijke gebieden is de beschikbaarheid en bereikbaarheid van maatschappelijke voorzieningen, zoals werk, scholen, gezondheidszorg, sportaccommodaties, openbaar vervoer en openbare diensten. Het voorzieningenniveau is vooral in de landelijke gebieden niet overal even

² Bron: Werkgelegenheid in de Noord-Brabantse gemeenten 1996-2000, ETIN/Beroepsbevolking 2000.

goed. De oorzaak van het afgenomen voorzieningenniveau ligt in de toegenomen mobiliteit (door autogebruik) en de individualisering van plattelandbewoners. Bovendien kunnen de voorzieningen niet meer worden gehandhaafd bij een kleine afzetmarkt. Dit heeft geleid tot een schaalvergroting in het ruimtelijk gedrag van individuen.

De leefbaarheid wordt naast voorzieningen ook bepaald door de mate van sociale samenhang in dorpen en kernen. Daarom is het behoud en verder ontwikkelen van een eigen identiteit van belang. Het wordt steeds meer gewaardeerd wanneer een regio een eigen identiteit heeft. Ook het kunnen recreëren in de directe woonomgeving is eveneens een welzijnsfactor.

Autonome ontwikkeling

In de kleine kernen neemt de behoefte aan combinaties van wonen, zorg en dienstverlening toe. De overheden stimuleren het opzetten van multifunctionele voorzieningen zoals centra voor ouderen die een combinatie bieden van mogelijkheden voor zorg en ontmoeting, zodat ouderen langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Daarnaast wordt het opzetten van woon-zorgprojecten en levensbestendige woningen gestimuleerd. Op het gebied van onderwijsvoorzieningen worden brede-schoolprojecten gestimuleerd, waar onderwijs, kinderopvang en vrijetijdsvoorzieningen op één locatie worden gecombineerd.

Omdat er steeds meer stedelingen zonder lokale binding in het buitengebied komen wonen, komt de culturele identiteit nog meer onder druk te staan.

Verkeer en vervoer

Huidige situatie

Boven-Dommel wordt doorsneden door de A2 en de A67. Verder is de N69 een belangrijke verkeersas. Door het gebied lopen de spoorlijn Eindhoven-'s-Hertogenbosch-Maastricht en het Beatrixkanaal. Dit kanaal wordt beperkt gebruikt voor de beroepsvaart.

In het algemeen kan worden gesteld dat het gebied Boven-Dommel een redelijk goede infrastructuur bezit. Wel dient daarbij te worden opgemerkt dat de economisch belangrijke infrastructurele verbindingen vanzelfsprekend vooral gericht zijn op de stedelijke gebieden. Voor de landelijke gebieden is de infrastructuur en de bereikbaarheid vaak minder goed. Het netwerk van regionale en lokale wegen is op meerdere plaatsen ontoereikend. Dit is onder meer het gevolg van het feit dat de wegenstructuur bestaat uit secundaire en tertiaire wegen. Daarnaast is de toenemende congestie op de belangrijke verkeerstransportassen een gevaar voor de bereikbaarheid van niet alleen de steden, maar ook van de landelijke gebieden. Tenslotte is het landelijke karakter van deze gebieden er mede de oorzaak van dat voorzieningen op het gebied van openbaar vervoer slecht zijn (weinig busverbindingen en beperkte dienstregelingen).

Autonome ontwikkeling

Er zijn tracéstudies verricht voor een snelwegverbinding tussen Eindhoven en Antwerpen. Wat betreft openbaar vervoer is het streven gericht op een optimaal streekvervoer. Hiervoor wordt een lange termijnvisie ontwikkeld met participatie van de inwoners van Brabant.

2.3 Huidige situatie en ontwikkelingen omgevingskwaliteit

Omgevingskwaliteit is het samenhangende systeem van water-, milieu-, natuur- en landschapskwaliteit. De gebruiksfuncties van wonen, werken (waaronder landbouw) en recreëren stellen elk hun - soms tegenstrijdige - eisen aan de omgevingskwaliteit. Omgekeerd hebben de gebruiksfuncties invloed op de omgevingskwaliteit. In de volgende paragrafen worden de omgevingskwaliteiten beschreven.

2.3.1 Water en bodem

Huidige situatie

In bijlage 5 zijn kaarten opgenomen met de huidige situatie van water en bodem in het reconstructiegebied (kaart 4a, 4b en 4c).

In de historische situatie bepaalde het water- en bodemsysteem de ontwikkelingen op het gebied van wonen en landbouw. Door toenemende technische ontwikkelingen zijn gebieden in gebruik genomen voor doeleinden die vanuit het onderliggende natuurlijke systeem tot dan toe niet mogelijk waren geweest. Men heeft zich vaak onvoldoende gerealiseerd dat ingrepen in het water- en bodemsysteem soms vergaande gevolgen kunnen hebben, waardoor andere vormen van grondgebruik en de draagkracht van het watersysteem problemen ondervinden. Inmiddels heeft een kentering in het denken plaatsgevonden. De samenhang “der dingen” staat centraal, men beseft dat het water- en bodemsysteem geen statisch gegeven is, maar zelfs betrekkelijk dynamisch kan reageren. Een zelfde besef is in de afgelopen jaren ook gegroeid ten aanzien van de gevolgen van klimatologische ontwikkelingen voor watersystemen op wereld- en lokale schaal, bijvoorbeeld in de vorm van extra verdroging, wateroverlast en overstromingsgevaar.

Het reconstructiegebied is opgebouwd uit delen van de stroomgebieden van de Boven-Dommel, de Aa/Grote Wetering, Beneden Dommel en de Beerze. De omvang van de stroomgebieden beperkt zich niet tot het reconstructiegebied van Boven-Dommel. De wateroverlast in agrarisch gebied en stedelijk gebied is in het verleden op grote schaal bestreden door het aanleggen van intensieve ont- en afwateringssystemen en beeknormalisatie. Hierdoor wordt het water in een korte tijd afgevoerd en neemt in natte tijden de kans op wateroverlast en overstromingen toe, en ontstaan watertekorten en verdroging in droge tijden. Langs de Dommel bevinden zich overstromingsgebieden.

De infiltratiegebieden liggen tussen de beekdalen en ten westen van Eindhoven. Van een infiltratiegebied stroomt het grondwater via de diepere bodempakketten naar kwelgebieden.

In Boven-Dommel bevinden zich de drinkwaterwinningen van Welschap, Aalsterweg, Klokputten, Groote Heide, Luijksgestel, Budel en Vessem (kaart 3). De drinkwaterwinningen in Budel en Vessem zijn zeer kwetsbaar voor grondwaterverontreinigingen.

Ten behoeve van drinkwaterbereiding werden door deze 6 winningen in 1999 circa 35 miljoen m³ grondwater onttrokken. In het reconstructiegebied bevinden zich 26 geregistreerde industriële grondwateronttrekkingen. In 1999 werd circa 9,6 miljoen m³ grondwater voor industrieel gebruik onttrokken.

Tot nu toe is de grond- en oppervlaktewaterstand meestal afgestemd op de functies wonen en landbouw. Hierdoor treedt verdroging in natuurgebieden op.

Grondwateronttrekkingen hebben eveneens een verdrogend effect. In Boven-Dommel bevinden zich 30 verdroogde natuurgebieden.

Veel gewassen worden geteeld op droge gronden met een van ‘nature’ ontoereikende vochtvoorziening, dit is vooral in het zuidwestelijk deel van Boven-Dommel.

Mede door voornoemde beeknormalisaties wordt niet alleen het water te snel afgevoerd, ook zijn zo de kenmerkende ecologische en landschappelijke eigenschappen van veel beken verloren gegaan. In Boven-Dommel betreft dit onder andere de Dommel, Buulder Aa, Goorloop en Strijper Aa. In totaal dient circa 130 kilometer beeklengte hersteld te worden.

De relatief droge en van oorsprong schrale zandgronden zijn in het gebied in het algemeen gevoelig voor de uitspoeling van nitraat. De lager gelegen landbouwgronden zijn -vanwege hun hogere grondwaterstand- gevoelig voor de uitspoeling van fosfaat. Veel van de gronden in het reconstructiegebied zijn gevoelig voor uitspoeling van bestrijdingsmiddelen. Ter plaatse van zeer kwetsbare grondwaterwinningen is dit een belangrijk aandachtspunt.

Als gevolg van het overmatig gebruik van meststoffen (fosfaat en nitraat), en zware metalen in veevoer is de stoffenkringloop binnen het ecosysteem ernstig verstoord. In het gehele reconstructiegebied overschrijden de concentraties nitraat in het grond- en oppervlaktewater het maximaal toelaatbaar risico (MTR). Dit geldt eveneens voor de concentraties fosfaat in het oppervlaktewater. In de landbouwgebieden zijn veevoer en kunstmest nog steeds aanvoerposten van zware metalen.

In vrijwel geheel Boven-Dommel wordt in het grond- en oppervlaktewater het maximaal toelaatbaar risico voor koper, nikkel en zink overschreden. De concentraties bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater en de waterbodems overschrijden eveneens veelal de norm. Toepassing van teelten waarbij veel bestrijdingsmiddelen gebruikt worden is ongewenst op de uitspoelinggevoelige gronden.

In toenemende mate worden bestrijdingsmiddelen in het grondwater aangetroffen. Door uitspoeling van deze schadelijke stoffen wordt de multifunctionaliteit van bodem en water aangetast. Ook de industrie, riooloverstorten en ongezuiverde lozingen zorgen voor vervuiling van het water. Dit heeft op korte en lange termijn gevolgen voor alle grondgebruiksvormen. Met name de natuur en de drinkwatervoorziening zullen het meest ageren.

Voor het verbeteren van de waterkwaliteit is een brongerichte aanpak het meest effectief. In het buitengebied bevinden zich veel ongezuiverde lozingen op het oppervlaktewater.

Autonome ontwikkeling

Omdat met behulp van de bestaande overstromingsgebieden nog niet alle wateroverlast voorkomen kan worden, wordt voorzien in aanvullende maatregelen als het langer vasthouden en infiltreren van het water, meer bergingsgebieden en het vertragen van de afvoer via het oppervlaktewatersysteem. Door de temperatuurstijging zal de regenval grotere extremen vertonen, waardoor de piekafvoeren groter worden. Door verdergaande verstedelijking neemt het verhard oppervlakte toe. Water dat hierop valt levert ook een bijdrage aan een hogere piekafvoer. Bij het treffen van genoemde maatregelen in bestaande en nieuwe situaties moet daar dus al zoveel als mogelijk en zinvol is rekening mee worden gehouden.

De hoeveelheid onttrokken grondwater voor industrieel gebruik en drinkwaterbereiding daalt. Dit is niet voldoende om het negatieve effect van grondwaterwinningen op de grondwaterstand en kwel op te heffen. Daarnaast wordt in de toekomst een toename in de vraag naar grondwater verwacht door economische- en bevolkingsgroei.

Er zijn en worden projecten opgestart om de verdroging te bestrijden. Meestal gaat het dan om interne maatregelen. Om de grondwaterstand te verhogen zijn echter ook externe maatregelen nodig. Voor een belangrijk deel in samenhang met de maatregelen in het kader van vasthouden en bergen van water tegen wateroverlast. Dit wordt bemoeilijkt doordat die maatregelen buiten het natuurgebied tot gevolg hebben dat het landgebruik deels moet worden afgestemd op een afnemende ontwateringsdiepte. De verdrogingsdoelstelling dat 40% van de verdroogde gebieden in 2010 hersteld moeten zijn, wordt niet gehaald omdat onder andere de grondverwerving stagneert. Droogte ter plaatse van landbouwgebieden wordt onder andere opgelost door waterconserveringsprojecten.

De maatregelen die genomen worden om beken te herstellen zijn vaak kleinschalig en hebben een beperkt effect. Teneinde de beek te laten meanderen dient grond aangekocht te worden. In veel gevallen is dit problematisch. Om een beekstelsysteem goed te herstellen, dat betekent voldoende stromend en schoon water en ruimte voor morfologische processen, dient een groter deel van het stroomgebied in ogenschouw te worden genomen. Herstel op deze schaal komt niet van de grond.

Het maximaal toelaatbaar risico voor nitraat in het grondwater wordt op een aantal plaatsen niet gehaald. Door de nog steeds toenemende fosfaatverzuurings komt het moment dat fosfaat 'doorslaat' naar het grondwater steeds dichterbij. Dit proces wordt versneld door vernattingsmaatregelen.

Noord-Brabant blijft achter bij de rest van Nederland inzake de reductie van het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Dit komt vooral door de verschuiving naar intensieve teelten in met name de zandgebieden. In deze teelten worden zwaardere bestrijdingsmiddelen gebruikt dan in de oorspronkelijke teelten. De maximaal toelaatbare concentraties bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater worden nog steeds overschreden. Echter het gewasbeschermingsbeleid wordt steeds strenger en het zal dus steeds schoner worden.

Behalve in het oppervlaktewater worden bestrijdingsmiddelen in toenemende mate in het grondwater aangetroffen. Daarnaast dringen de bestrijdingsmiddelen door naar het diepere grondwater. Hierdoor worden de drinkwatervoorraden bedreigd.

Het maximaal toelaatbare risico voor fosfaat in het oppervlaktewater wordt op grote schaal overschreden. De ecologische normen die nodig zijn om de natte natuurdoeltypen in stand te houden worden vrijwel nergens gehaald. Ook voor waterberging in natuurgebieden is de waterkwaliteit te slecht, omdat het maximaal toelaatbaar risico voor stikstof op diverse plaatsen wordt overschreden.

Door vernattingsmaatregelen, nitraatuitspoeling en verzuring nemen de concentraties zware metalen in het grond- en oppervlaktewater verder toe.

Doordat de ongezuiverde lozingen aangesloten worden op een IBA (Individuele Behandeling Afvalwater) of het riool vermindert de negatieve invloed van ongezuiverde

lozingen op de waterkwaliteit sterk. Daarnaast wordt het effluent van rioolwaterzuiveringsinstallaties steeds schoner en neemt het aantal riooloverstorten verder af.

2.3.2 Stank, ammoniak, stilte en duisternis

Stank

Huidige situatie

In bijlage 5 is een kaart opgenomen met de huidige situatie van stank in het reconstructiegebied (kaart 5a).

Op deze kaart zijn de berekende stankcirkels weergegeven. Tevens zijn de grotere stankgevoelige objecten zoals kernen weergegeven. In de toekomstige stankwetgeving voor de landbouwontwikkelingsgebieden en verwevingsgebieden wordt cumulatie niet meer meegenomen bij de beoordeling voor de milieuvergunning. De cumulatiecontour geeft wel een beeld van de hindersituatie.

Op plaatsen waar veel relatief grote bedrijven (met grote stankcirkels) bij elkaar liggen in een straal van enkele honderden meters vanaf de kern, is de kans groot dat er overlast wordt ervaren in een aanzienlijk deel van de kernen. Op de kaart zijn dit de gebieden waar de cumulatiecontour overlapt met de kernen.

De overlap van woonkernen met stankcirkels is over het algemeen beperkt tot een aantal kleinere woonkernen (Bergeijk, Luijksgestel, Budel, Leende en Sterksel). Problemen met stank en beperking van ontwikkelingsmogelijkheden van veehouderijbedrijven doen zich naar verwachting vooral voor ten opzichte van verspreide woonbebouwing.

Open landbouwgebieden zonder veehouderij en verspreide woonbebouwing als mogelijk inplaatsingsgebied vanuit stankoptiek zijn niet of nauwelijks voorhanden.

Omdat op basis van de beschikbare gegevens geen koppeling kan worden gemaakt met de aanwezigheid van geurgevoelige objecten kunnen deze 'mogelijke' locaties vanuit stank op dit moment niet worden benoemd.

Autonome ontwikkeling

Op basis van autonome ontwikkelingen zal het aantal veehouderijbedrijven in Boven-Dommel afnemen. Het LEI komt in een in 2000 uitgevoerde studie tot een forse afname van het aantal veehouderijbedrijven in Boven-Dommel. Het is van belang om de ontwikkelingsruimte die daardoor wordt gecreëerd voor andere bedrijven te benutten voor het oplossen van knelpunten binnen Boven-Dommel.

Op grond van de gegevens uit het Bestand Veehouderijbedrijven kan worden afgeleid dat nog 31% reductie van mestvarkeneenheden (mve) kan plaatsvinden, door omschakeling naar emissiearme stallen. De winst is vooral te boeken bij middelgrote bedrijven. Dit betekent dat er in theorie nog een redelijke reductie van de stankemissie kan worden bereikt door het nemen van technische maatregelen.

Naar verwachting zullen ondanks de technische maatregelen (de ontwikkeling van emissiearme stallen) nog knelpunten blijven bestaan in de clusters en linten van veehouderijbedrijven gemengd met woonbebouwing. Het risico van normopvulling bij

het toepassen van emissiearme stallen en daarmee het laten voortduren van knelsituaties blijft een belangrijk aandachtspunt.

Ontwikkelingsruimte vanuit stank is wellicht nog aanwezig in de landbouwgebieden met minder geurgevoelige objecten, voor zover niet bezwaarlijk vanuit andere thema's.

Ammoniak

Huidige situatie

In bijlage 5 is een kaart opgenomen met de huidige situatie van ammoniak in het reconstructiegebied (kaart 5b).

De ammoniakemissie in Boven-Dommel bedraagt 2,4 kton (situatie 1999). Binnen Boven-Dommel levert de rundveehouderij, samen met de varkenssector (vleesvarkens en zeugen) de grootste bijdrage aan de ammoniakemissie. Ruim 54 % van de totale ammoniakemissie in Boven-Dommel komt vrij vanuit stallen.

Om een indruk te geven van de huidige situatie ten aanzien van ammoniak geeft kaart 5b een overzicht van de emissie van ammoniak in 1997 in Boven-Dommel (RIVM, 1999). Uit kaart 5 blijkt dat de ammoniakemissie in Boven-Dommel (plaatselijk) zeer hoog is. Dit is met name in het zuidoosten van het gebied het geval in de gemeente Cranendonck.

De stikstofdepositie is dermate hoog dat op nagenoeg alle natuurgebieden de maximale hoeveelheid stikstof die deze gebieden zonder schade kunnen verdragen (de kritische depositiewaarde) wordt overschreden (kaart 5c). Momenteel hebben nagenoeg alle natuurgebieden een overschrijding van deze kritische depositiewaarde. In Boven-Dommel valt op dat met name de diverse bos- en natuurgebieden rond Leende ('t Leenderbos), de Strabrechtse Heide, de Grootte Heide en de zuidoost punt van het gebied Boven-Dommel te maken hebben met een zeer ruime overschrijding van meer dan 3000 mol N/ha/jaar.

Autonome ontwikkeling

In Boven-Dommel kan (net als in de overige reconstructiegebieden) met name in de intensieve veehouderij nog een forse reductie in de ammoniakemissie worden gerealiseerd indien alle stallen emissiearm zouden worden uitgevoerd. De huidige stalemissie van 2,4 kton zou naar 1,3 kton ammoniak kunnen worden teruggebracht (Bestand Veehouderij Bedrijven 1-1-2000).

Het Rijk verwacht dat landelijk gezien door invoering van de AMvB Huisvesting, MINAS en door de opkoopregelingen de realisatie van het landelijke emissieplafond van 128 kton gerealiseerd kan worden. In Europees verband is een resultaatsverplichting voor deze 128 kton afgesproken voor Nederland. Voor Brabant is met een emissie van 18 kton ammoniak gerekend, dit komt overeen met de afspraken in het pakt van Brakkenstein en het Nationaal Milieubeleidsplan 4 (NMP4). De verdeling van de emissies is daarbij gebaseerd op de huidige verdeling van vee over de provincie.

De 18 kton voor Brabant is gebaseerd op de nationale inspanningsverplichting (NMP4) van 100 kton (waarvan 93 kton uit de landbouw). De verwachting is dat met het huidige generieke beleid deze inspanningsverplichting niet wordt gerealiseerd.

Door het RIVM is een studie uitgevoerd naar de effecten van toekomstig ammoniakbeleid. De RIVM-studie ging uit van verdergaande maatregelen dan uiteindelijk wettelijk in het beleid zijn vastgelegd. Uit de studie blijkt dat de emissie in Boven-Dommel onder deze aannamen daalt van 2,4 naar 1,3 kton ammoniak in 2010. Dit leidt tot een forse afname van de overschrijding van het kritische stikstofdepositieniveau op de natuurgebieden. Desondanks vindt op bijna alle natuurgebieden nog steeds een overschrijding plaats van het kritische stikstofdepositieniveau.

De RIVM-studie brengt ook het effect van herverdeling van emissies in beeld: bij optimalisatie van de herverdeling van emissies (onder andere door het verplaatsen van bedrijven) kan het areaal beschermde natuur (natuur waarvan de kritische depositiewaarde niet wordt overschreven) in Brabant in 2010 toenemen van 6% naar 18%.

Stilte en Duisternis

Huidige situatie

Verkeer, bedrijfsmatige activiteiten en intensieve recreatie (zoals bijvoorbeeld crossmotoren) zijn de belangrijkste veroorzakers van geluid in het buitengebied. In Boven-Dommel liggen 5 stiltegebieden, namelijk Witrijt, De Malpie, 't Leenderbos, Strabrechtse Heide en De Pan. In de Provinciale Milieuverordening is als uitgangspunt genomen dat in stiltegebieden de natuurlijke geluiden niet mogen worden verstoord door menselijke activiteiten. De stiltegebieden vormen in de praktijk niet of nauwelijks een belemmering voor de agrarische sector. De opvatting is namelijk dat agrarische activiteiten, en dus ook het geluid dat daarmee gepaard gaat, als "gebiedseigen" worden beschouwd.

In het buitengebied zijn assimilatiebelichting in de glastuinbouw, verlichting langs infrastructuur en uitstraling vanuit het stedelijk gebied (onder andere sportvelden) belangrijke bronnen van lichtverstoring. Voor assimilatiebelichting in de glastuinbouw is het verplicht om de gevel af te schermen en een "donker" periode in te stellen.

Autonome ontwikkeling

Door een stijgende welvaart in combinatie met een hoge opleidingsniveau en de beschikbaarheid over meer vrije tijd neemt de behoefte aan recreatievormen die voorzien in het ervaren van rust, stilte en duisternis toe. Daar tegenover staat dat de economische groei zal blijven toenemen en daarmee ook de mogelijke aantasting van stilte en duisternis door een toenemende mobiliteit. Daarnaast zal naar verwachting de behoefte aan assimilatiebelichting in de glastuinbouw toenemen.

2.3.3 Natuur

Huidige situatie

In bijlage 5 zijn kaarten opgenomen met de huidige situatie van natuur in het reconstructiegebied (kaart 6a en 6b).

Markant in Boven-Dommel zijn de beekdalen die in de richting van Eindhoven lopen. De beken de Tongelreep, de Kleine Dommel en de Dommel met aangrenzende stromen, vloeien door dit gebied. Deze beken, in de van nature natte gebieden, bezitten door hun ligging (hydrologisch en ruimtelijk als verbindend element) hoge potenties voor de natuur (waternatuur). In beekdallandschappen komt (of kwam) een schakering aan landschapstypen voor met (schrale) graslanden, moerassen en bossen.

In het reconstructiegebied Boven-Dommel liggen tevens grote gebieden van hogere zandgronden die door de beken doorsneden worden.

De grotere natuurkerngebieden in Boven-Dommel zijn:

- de Strabrechtse Heide met de Urkhovense Zeggen; een gebied met uitgestrekte heidevelden die in het westen overgaan in het vochtige dal van de Kleine Dommel. Het vormt samen met de Lieropse Heide het grootste aaneengesloten heidegebied in Noord-Brabant. Het is een zeer afwisselend reservaat met stuifzand, struik- en dopheidevelden en natte stukken met vennen;
- de Weerter- en Budelerbergen, een groot gebied met naaldbossen, heidevelden, 'levend' stuifzand en een vennetje;
- het Leenderbos, een boswachterij op de overgang van de hogere zandgronden naar het natte en voedselrijke dal van de Tongelreep in het westen. Het oppervlak bestaat tegenwoordig uit naaldbos, heide met vele vennen en akkers en graslanden;
- de Groote Heide, dat onder Eindhoven ligt een uitgestrekt heidegebied met vennen en gedeeltelijk begroeid met bos.

Naast deze grote natuurkerngebieden liggen in Boven-Dommel vele andere natuurgebieden. Een paar grotere zijn: Malpie, Plateaux, gemeentebossen van Waalre en de Groote Heide (ten zuiden van het Leenderbos). Ieder gebied bezit zijn eigen waarde: van kwelverschijnselen tot vochtige en droge heide en graslanden, van droge voedselarme tot natte voedselrijke bossen en moerasbossen, met voor elk een eigen functie voor flora en fauna.

De ruggengraat van het Brabantse natuurbeleid vastgelegd in het Streekplan (2002) wordt gevormd door de Groene Hoofdstructuur (GHS). De Groene Hoofdstructuur bestaat uit de categorieën GHS-natuur, GHS-landbouw en AHS-landschap (waarbij AHS staat voor agrarische hoofdstructuur). Deze categorieën zijn verder opgedeeld. De GHS-natuur bestaat uit natuurparels, de bestaande bos en natuurgebieden en de verbindingszones. Dit is de zogenaamde Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Het reconstructiegebied Boven-Dommel bevat 18.450 ha EHS-gebied. Naar verwachting moet maximaal 2864 ha nog verworven worden.

Van de verbindingzones is 52 km gerealiseerd. Een deel van de verbindingzones is gemiddeld 10 meter breed, de rest is 25 meter breed.

In Noord-Brabant is 10.000 ha beheersgebied aangewezen. Dit zijn landbouwgebieden waar agrariërs een beheersovereenkomst af kunnen sluiten voor een natuurlijk beheer, waarbij ze een vergoeding ontvangen ter compensatie van hun inkomstenderving. Voor 28% is een beschikking afgegeven. Een gespecificeerd percentage voor Boven-Dommel is momenteel niet beschikbaar.

Een nieuw onderdeel in het provinciaal natuurbeleid is de regionale natuur- en landschapseenheden (RLNE's). Dit zijn grote eenheden, bestaande uit natuurgebieden, landschappelijk waardevolle gebieden en landbouwgebieden, die door hun omvang goede mogelijkheden bieden voor een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling en daarmee duurzaam herstel en behoud van soorten. Ook hebben RLNE's tot doel

landschapswaarden en cultuurhistorische waarden te behouden en te versterken. In Boven-Dommel bevinden zich 2 regionale natuur- en landschapseenheden namelijk de Strabrechtse Heide/Leenderbos/Groote Heide en de Cartierheide/Pielis.

Ook een nieuw onderdeel zijn de zogenoemde 'robuuste verbindingen'. In het reconstructiegebied Boven-Dommel gaat het om robuuste verbindingen in het Beerze-Dommelgebied, zoals opgenomen in de 'Vijfde nota ruimtelijke ordening' en het 'Structuurschema Groene Ruimte 2' (kabinetsstandpunt). De provincies werken deze robuuste verbindingen momenteel verder uit in verkenningen en doen vervolgens een voorstel aan het rijk waarna de definitieve besluitvorming plaatsvindt (eind 2002/begin 2003).

Het natuurbeleid besteedt extra aandacht aan soorten waarvoor herstel en uitbreiding van natuur- en bosgebieden niet voldoende is. Deze soorten zijn voor hun voortbestaan in veel gevallen (mede) afhankelijk van het agrarisch cultuurlandschap binnen en buiten de ecologische hoofdstructuur. De leefgebieden hebben vaak een wettelijk beschermde status op basis van de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn en de Natuurbeschermingswet. De Vogelrichtlijngebieden zijn Leenderbos en Grote Heide en Weerter- en Budelerbergen. Onder de Habitatrichtlijn vallen De Grote Heide en de Plateaux, de Strabrechtse Heide en het Beuven en de Weerter- en Budelerbergen. De Malpiebeemden, het Plateaux en het Beuven hebben de Natuurbeschermingswet status. Verder wordt in het provinciale beleid aandacht geschonken aan specifieke soorten. In Boven-Dommel gaat het dan onder andere om de Boomkikker, Steenuil, Korhoen, Kerkuil, Das, moerasvogels, vlinders en akkerplanten (van deze soorten zijn (concept) soortenbeschermingsplannen opgesteld).

De natuur in het reconstructiegebied staat onder grote druk. Landbouw, natuur, stad en infrastructuur komen in elkaars nabijheid voor en zijn sterk met elkaar verweven. Het gebied kent een hoge milieubelasting van water, lucht en bodem en is sterk versnipperd. Een probleem is de voortgaande versnippering en verstoring van het landelijk gebied door uitbreiding van stedelijk gebied en aanleg van infrastructuur. Bestaande wegen die knelpunten vormen zijn onder andere de A2 en de provinciale wegen, zoals de N634 (Valkenswaard Leende) en de N69 (Valkenswaard Bergeijk). Verder zijn er nog tal van primaire en secundaire en tertiaire wegen die voor versnippering zorgen. Van grote

invloed zijn ook de door de sectorale ingrepen in de waterhuishouding veroorzaakte verdroging en beekdegeneraties.

Autonome ontwikkeling

Het wordt lastig om de EHS gerealiseerd te hebben in 2018, laat staan in 2010. Indien de aankopen hetzelfde tempo blijven volgen als de jaren hiervoor, wordt de doelstelling niet gehaald. Zo is de kans minimaal dat de fysieke condities voor het beschermen en herstellen van (waterafhankelijke) natuurdoeltypen zullen worden gerealiseerd.

Hiervoor dient een actiever aankoopbeleid te worden gevoerd. Gezien de snelheid waarmee projecten worden uitgevoerd is de verwachting dat de verbindingzones niet gerealiseerd zijn in 2018, en ook niet in 2012. De waterschappen liggen op schema met het aanleggen van verbindingzones met een breedte van (gemiddeld) 10 meter. De gemeenten liggen achter op schema en Rijkswaterstaat ligt op schema. Ook het herstel van de verdroging van natuurgebieden vereist grote aandacht.

2.3.4 Landschap en cultuurhistorie

Huidige situatie

In bijlage 5 is een kaart opgenomen met de huidige situatie van landschap en cultuurhistorie in het reconstructiegebied (kaart 7).

De ondergrond van het landschap van Boven-Dommel is gevormd onder invloed van bewegingen in de aardkorst (geologie) en verder bewerkt via klimaat en erosie (geomorfologie). In de beide laatste IJstijden is over de ondergrond een dikke laag zand afgezet. Daarbij zijn onder wisselende lokale en windomstandigheden de vele oneffenheden in het terrein, zoals dekzandruggen en dekzandvlakten ontstaan. Onder invloed van de mens (ontbossing en overbeweiding en afplaggen van heiden) is het zand plaatselijk weer bloot komen te liggen en gaan verstuiven, waardoor stuifzanden zijn gevormd.

Het verschil in ondergrond komt duidelijk tot uiting in de ontginningsgeschiedenis van het gebied. Van oudsher hebben mensen zich gevestigd op de overgang van hogere, drogere delen (dekzandruggen) naar lagere, nattere gronden (beekdalen). Op de flanken van de hoge delen werden de gewassen verbouwd, op de lagere delen werd het vee geweid en hooi geoogst.

Op de overgangsgebieden van hoog (dekzandruggen) naar laag (beekdalen) zijn nog veel cultuurhistorische en archeologische waarden te vinden. Aan het eind van de 19e en begin 20ste eeuw is een belangrijk deel van de woeste gronden, destijds grote heidevelden rond Luijkgestel, Budel, Maarheeze en bij De Plateaux ontgonnen (onder andere Strabrechtse Heide, Groote Heide en Malpiebergsche heide). Op deze wijze is een grillig patroon van oude en jonge ontginningen ontstaan. De oude ontginningslandschappen zijn vaak kleinschalig, onregelmatig en besloten. Het landschap daar biedt aldus en door zijn ontstaansvorm vaak nog een rijk palet aan aardkundige, archeologische en cultuurhistorische waarden. De jonge heideontginningen zijn daarentegen rigoureuzer ontstaan en hebben een meer open karakter met een rationele, rechtlijnige verkaveling. Ook daar moet men er echter op bedacht zijn dat er nog

aardkundige, archeologische en cultuurhistorische waarden aanwezig of goed te reconstrueren zijn.

Het reconstructiegebied Boven-Dommel wordt verder gekenmerkt door het grote contrast tussen het noordelijke en zuidelijke gedeelte. Het contrast tussen het stedelijk gebied in het noorden en de grote natuurgebieden in het zuiden is erg groot. Er is sprake van een wijdvertakt netwerk van beken en riviertjes met een divers uiterlijk, die het kleinschalige zandgebied doorsnijden.

De in het gebied aanwezige landgoederen zijn veelal besloten van karakter door de aanwezige bossen. Typische landgoedelementen als landhuizen, vijvers en tuinen geven de landgoederen een geheel eigen karakter.

Het grote aantal en het gemiddeld grote oppervlakte van de natuurgebieden in Boven-Dommel (met name Groote Heide, Strabrechtse Heide en de Weerter- en Budelerbergen) is zeer kenmerkend. Het natuurreservaat de Malpie grenst aan een heel bijzonder stuk van het Dommeldal. De combinatie van beide gebieden heeft hoge landschappelijke waarde. Er is echter wel sprake van een sterke versnippering in Boven-Dommel, veroorzaakt door het grote aantal infrastructurele elementen (A2, A67, N69, N634).

Het gehele beekdal van de Dommel in Boven-Dommel maakt onderdeel uit van het Belvederegebied Dommeldal, zoals vastgelegd is in de nota Belvedere (1999). Belvederegebieden zijn de cultuurhistorisch meest waardevolle gebieden van Nederland. De Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Brabant bevat een uitgebreide inventarisatie van de belangrijke cultuurhistorische en archeologische waarden in het gebied.

Autonome ontwikkeling

De kwaliteit van het landschap staat onder druk van een sluipende nivellering en vervlakking. Dit betekent dat verschillende landschappen en gebiedsdelen steeds meer op elkaar gaan lijken als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen zoals verstedelijking en schaalvergroting in de landbouw. De aanwezigheid van dynamiek vanuit verschillende grondgebruiksvormen leidt zowel tot nivellering van bestaande waardevolle landschappen als tot mogelijkheden om nieuwe landschappen te creëren. Sommige functies eisen meer ruimte, bijvoorbeeld door de toegenomen welvaart en mobiliteit: verstedelijking, infrastructuur, recreatie, natuur. Maar ook de oude functies, zoals waterbeheer en landbouw, veranderen. Voor de toekomst ligt er een ontwerp-opgave om het landschap zo vorm te geven dat identiteit en variatie versterkt worden, terwijl ontwikkelingsruimte voor de functies geboden wordt.

Het rijk geeft ook extra aandacht en extra geld voor versterking van de 'groenblauwe dooradering'. Deze moet zowel natuur, recreatie, cultuurhistorie als waterbeheer dienen en tegelijk de beeldkwaliteit van het landschap verhogen.

Omdat het Dommeldal Belvederegebied is, wordt in dit gebied de cultuurhistorische identiteit sterker richtinggevend voor de inrichting en ruimte. Het rijksbeleid zal daar goede voorwaarden voor scheppen.

Er komt een groene impuls voor de grote steden door het project groen in en om de stad. In Boven-Dommel gaat het dan om Eindhoven. Er zal een uitbreiding plaatsvinden van het groenbeleid tot in de stad en een intensivering van het recreatiebeleid.

3 Doelen

In dit hoofdstuk zijn de doelen van de reconstructie beschreven. Paragraaf 3.1 geeft de hoofdlijnen van de doelen die het rijk hanteert voor de reconstructie, zoals weergegeven in de Reconstructiewet concentratiegebieden en in het rijksstoetsingskader reconstructieplannen. In paragraaf 3.2 wordt de opgave voor de reconstructiecommissie geschetst, weergegeven in algemene doelen, doelen voor de sociaal-economische vitaliteit en doelen voor de omgevingskwaliteit.

In bijlage 4 zijn zeer concrete doelen geformuleerd als basis voor het beoordelingskader dat dient voor de effectbepaling.

3.1 Doelen vanuit de reconstructiewet en het rijksstoetsingskader

In de artikelen 4 en 5 van de reconstructiewet concentratiegebieden staan de volgende doelen:

“Ter bevordering van een goede ruimtelijke structuur van de concentratiegebieden, in het bijzonder met betrekking tot landbouw, natuur, bos, landschap, recreatie, water, milieu en infrastructuur, alsmede ter verbetering van een goed woon-, werk- en leefklimaat en van de economische structuur, vindt in deze gebieden een reconstructie plaats op grond van deze wet. De reconstructie omvat de gecoördineerde en geïntegreerde voorbereiding, vaststelling en uitvoering van maatregelen en voorzieningen, waaronder in ieder geval maatregelen en voorzieningen:

- a. ter verbetering van de ruimtelijke structuur ten behoeve van de landbouw, mede teneinde de veterinaire risico's voortvloeiend uit een hoge veedichtheid te verminderen;*
- b. ter verbetering van de kwaliteit van natuur en landschap; en*
- c. ter verbetering van de kwaliteit van milieu en water.”*

Het rijk vraagt aan de provincies om het reconstructieplan aan de hand van het toetsingskader te onderbouwen en te verantwoorden. Alle planvereisten uit de Reconstructiewet en de Rijksuitgangspuntennota (RUN) zijn harde voorwaarden. Het rijk zal daarop dus toetsen. Waar mogelijk moeten doelen in afrekenbare eenheden zijn uitgedrukt. Het rijk zal niet alleen beoordelen op afzonderlijke doelen, maar ook op de mate van integraliteit.

In de praktijk kan het zo zijn dat de doelstelling voor Boven-Dommel (deels) gerealiseerd wordt in een andere reconstructieregio (en vice versa). In elk MER zullen deze grensoverschrijdende effecten steeds apart vermeld worden. Tevens zullen de consequenties voor de overkoepelende (Brabant-brede) doelstellingen worden aangegeven.

Onderstaand kader geeft een beknopte samenvatting van het overzicht van rijksdoelen die betrokken zullen worden bij de toetsing van het reconstructieplan. Rode draad bij de

toetsing zal zijn het bijdragen aan het realiseren van de doelen, integraliteit en financieel beslag.

Ruimtelijk en veterinair:

- Aangeven van integrale zonering: landbouwontwikkelingsgebieden, verwevingsgebieden, extensiveringsgebieden en varkensvrije zones. Bijlage 2 geeft een verklaring van deze begrippen.
- Afstemming van deze zones met de zones in aangrenzende reconstructiegebieden.
- Rekening houden met de rijksnota's op het gebied van ruimtelijke ordening, water, milieu, cultuurhistorie, landschap en natuur.

Landbouw:

- Aangeven welke landbouw zich waar duurzaam (mede in relatie tot het water- en bodemsysteem) kan ontwikkelen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in landbouwontwikkelingsgebied, verwevingsgebied en extensiveringsgebied.
- Aangeven maatregelen omgevingskwaliteit, bereiken extensivering in kwetsbare gebieden in 2010.
- Aangeven van gebieden en maatregelen in het kader van de extensivering melkveehouderij.
- In stand houden van de bereikte grondgebondenheid op lange termijn zeker stellen.
- Aangeven waar de externe productieomstandigheden voor duurzame landbouw moeten worden aangepast.
- Aangeven waar en op welke wijze vestigingslocaties van intensieve veehouderij zijn te realiseren.
- Invulling beheersfunctie van de landbouw voor het landelijk gebied en andere groene diensten.
- Stimuleren biologische landbouw in relatie tot de landelijke doelstelling 10% van de oppervlakte in 2010.
- Aangeven behoefte aan herinrichting ten behoeve van productieomstandigheden voor de landbouw.

Duurzame verbetering economische structuur:

- Aandacht voor het ontwikkelen van werkgelegenheid in de landbouw en van groene diensten door landbouwbedrijven.
- Ontwikkelen van toeristisch-recreatieve bedrijvigheid.
- Vestiging van nieuwe vormen van bedrijvigheid in agrarische gebouwen.
- Ontwikkelen van alternatieve vormen van energieopwekking, groene stroom.

Recreatie en toerisme:

- Realiseren toegankelijkheid en aantrekkelijkheid van het landschap voor recreatie en toerisme.
- Inzicht in uitbreidingsmogelijkheden en saneringsnoodzaak van bestaande verblijfsrecreatie in groene contourgebieden.
- Bijdragen aan groen en blauw in en om de stad.

Woon-, werk- en leefklimaat:

- Bijdragen aan een goed woon-, werk- en leefklimaat, onder andere sociale cohesie, culturele identiteit, betrokkenheid van burgers bij de ontwikkeling van het landelijk gebied.

Water:

- Watersysteembenadering, water vasthouden en bergen, natuurlijkere afvoer.
- Vervuiling grond- en oppervlaktewater reduceren tot een aanvaardbaar niveau.
- Aangeven gewenst grond- en oppervlaktewaterregime, reductie verdroging.
- Locatiekeuze van functies die van invloed zijn op en afhankelijk zijn van het watersysteem.
- Terugdringen tot nul van ongezuiverde lozingen en riooloverstorten.
- De watertoets is van toepassing op het reconstructieplan.

Milieu:

- Vermindering depositie van ammoniak op de EHS. Prioriteit bij grote natuurkernen.
- Verminderen van het aantal overbelaste stankgevoelige objecten.
- Aangeven op welke wijze en in welke mate in de beïnvloeding van het oppervlaktewater de kwaliteitsdoelstellingen voor N en P.
- Integrale aanpak van de verdrogings-, stikstof- en fosfaatproblematiek rond de natuurkernen (250m-zones).
- Vermindering van de fosfaatproductie gegeven het mestbeleid.

Natuur:

- Realiseren van de totale oppervlakte van de EHS in 2018 en van de gewenste natuurkwaliteit op deze oppervlakte EHS in 2020.
- Realiseren robuuste verbindingen voltooid in 2020.
- EHS en robuuste verbindingen verankeren in ruimtelijk beleid.
- Adequaat beschermen van bedreigde soorten (op basis van rode lijsten) en beschermde soorten (op basis van de Flora- en faunawet); Adequaat beschermen van aangewezen/aangemelde gebieden op basis van Natuurbeschermingswet, Vogel- en Habitatrichtlijn; De Habitattoets is van toepassing op het reconstructieplan.

Landschap, architectuur en cultuurhistorie:

- Uitwerking geven aan een ontwikkelingsgerichte landschapsstrategie en aan de kwaliteitsimpuls (Groenblauwe dooradering).
- Behouden en ontwikkelen identiteit, verscheidenheid en beleving van het landschap.
- Functionele inrichting ten behoeve van de gebruiksfuncties.
- Stimuleren afbraak van oude bedrijfsgebouwen door middel van een ruimte voor ruimte benadering.
- Optimaliseren van functiecombinaties en aangeven van het effect daarvan op de landschapskwaliteit.
- Gebruik maken van de creatieve en integrerende kracht van ontwerpers.
- Cultuurhistorische en architectonische kwaliteiten en cultuurhistorische identiteit zijn richtinggevend voor het reconstructieplan, onder andere Belyderegebieden.
- Respecteer cultuurhistorie en andere landschappelijke waarden en gebruik ze als inspiratiebron voor de verhoging van de landschappelijke kwaliteit van het onbebouwde en bebouwde terrein.

Financiering en ambities:

- Het reconstructieplan moet voorzien zijn van een kostenraming en kostenverdeling over belanghebbenden/verantwoordelijken.

- Doelen in artikel 5 van de reconstructiewet vormen de basis voor de financiële beoordeling van de plannen.
- De rijksmiddelen zijn gekoppeld aan de doelen. In de reconstructieplannen moet daarom staan wanneer welke doelen gerealiseerd kunnen worden.

3.2 Opgave voor de reconstructie van Boven-Dommel

3.2.1 Algemene doelen

De reconstructie van Boven-Dommel kent twee hoofddoelstellingen die de commissie in onderlinge samenhang wil realiseren:

- Scheppen en benutten van kansen voor een duurzame sociaal-economische ontwikkeling;
- Creëren van een goede omgevingskwaliteit (water, bodem, lucht, natuur, landschap).

Belangrijke algemene randvoorwaarden voor de realisatie van deze doelen zijn:

- Een door het gebied en de provincie gedragen plan;
- Problemen integraal en in onderlinge samenhang aanpakken;
- Integratie van procedures van planvorming en milieueffectrapportage.

Daarnaast zijn voor de verschillende thema's doelen en subdoelen omschreven. Deze doelen passen binnen de hoofddoelstellingen en moeten passen binnen de boven omschreven algemene randvoorwaarden. Met name wordt hierbij bedoeld op de noodzaak de doelen integraal en in onderlinge samenhang te realiseren.

Tijdens de uitvoering van de reconstructie wordt gewerkt met uitvoeringsperioden van vier jaar. In op te stellen uitvoeringsprogramma's zullen, steeds voor een periode van vier jaar, operationele doelen geformuleerd worden. Periodiek zal bekeken worden of de doelen dichterbij gekomen zijn, reeds behaald zijn en/of bijstelling behoeven, bijvoorbeeld op basis van beleidsontwikkelingen.

Financiën, grond en flankerend beleid

Voor de realisatie van de doelen is een voldoende en tijdige beschikbaarheid van geld en grond een essentiële randvoorwaarde. Bij de uitwerking van de doelen zal de vertaling naar de benodigde financiën, en de verdeling daarvan over de betrokken partijen aandacht krijgen. Ook de raming van de benodigde oppervlakte grond, almede de realisatiestrategie (particulier beheer, aankoop, ruilen of onteigening) wordt bij de verdere planvorming en uitvoering nader uitgewerkt. In het kader van het op stellen voorontwerp reconstructieplan zal dit mede in de vorm van alternatieven gebeuren. Naast geld en grond kunnen ook allerlei andere vormen van flankerend beleid de realisatie van doelen dichterbij brengen. De mogelijkheden om met flankerend beleid bij te dragen aan de realisatie van doelen zullen in het voorontwerp reconstructieplan

eveneens aandacht krijgen. De belangrijkste voor- en nadelen van het voorgestelde flankerende beleid zullen daarbij in beeld worden gebracht.

3.2.2 Doelen voor sociaal-economische vitaliteit

De reconstructiedoelen (met resultaatverplichting), zoals deze zijn opgenomen in het door Provincie Noord-Brabant vastgestelde Koepelplan, zijn per thema of aspect cursief weergegeven.

Landbouw

Hoofddlijn van het beleid is de realisatie van een meer duurzame landbouw op bedrijfs-, keten- en gebiedsniveau. Voor de glastuinbouw heeft de provincie haar locatie- en groeibeleid in de Nota Glastuinbouw (1999) vastgelegd. Het Rijk heeft in diverse wetten, nota's en correspondentie met het parlement zijn beleid ten aanzien van de omvang van de veestapel vastgelegd. Per 1 januari 2003 moet dit leiden tot een evenwicht op de mestmarkt, wat per saldo krimp van de veestapel betekent. Gezien de grote veedichtheid zal dit zich in Noord-Brabant sterk manifesteren.

Doel is:

- Bieden van ontwikkelingsperspectief voor de land- en tuinbouw;
- Aangeven van heldere randvoorwaarden waarbinnen de land- en tuinbouw zich kan ontwikkelen.

Verder streeft de provincie naar het stimuleren van verbreding van de landbouw en een duurzame productiewijze.

Reconstructiedoelen:

1. Ruimte voor landbouw
 - Sterke bedrijven die als gevolg van de reconstructie in hun ontwikkeling worden belemmerd, krijgen een mogelijkheid tot voortzetting op een daartoe geschikte andere locatie.
 - Bedrijven op goede locaties behouden hun ontwikkelingsmogelijkheden
 - Glastuinbouw gevestigd op duurzame locaties.
2. Duurzame productiewijzen en biologische landbouw
 - Groei biologische landbouw met gemiddeld 40% per jaar. Minimaal evenredige groei biologische landbouw in intensieve sectoren.
 - Stimulering clustering biologische landbouw.
 - Stimuleren duurzame productiewijzen.
3. Verbrede landbouw
 - Maximale toename aantal landbouwbedrijven dat binnen de marktvorwaarden landbouw en zorg combineert of agrotouristische diensten verleent of streekproducten produceert of agrarisch natuurbeheer uitvoert.
4. Ondersteunende voorzieningen
 - Ondersteunende voorzieningen worden toegepast of gewoerd conform de Beleidsnotitie Ondersteunende Voorzieningen.
5. Veterinaire veiligheid;
 - Verbeteren veterinaire veiligheid door aanpak in de keten.
 - Realisatie van varkensvrije zones.

Voor vijf specifieke sectoren zijn de doelstellingen nader uitgewerkt:

- Intensieve veehouderij. Doel is tot een vitale sector te komen die op locaties is gesitueerd waar geen ongewenste belasting van kwetsbare functies plaatsvindt en waar bedrijven zich kunnen ontwikkelen. Dit is alleen mogelijk wanneer de sector aanzienlijk inkrimpt (onder invloed van het mestbeleid).
- Grondgebonden veehouderij. Doel is om te komen tot een vitale grondgebonden veehouderij die rekening houdt met de randvoorwaarden van het bodem- en watersysteem en die waar mogelijk een bijdrage levert aan het instandhouden en ontwikkelen van een aantrekkelijke omgeving, waarin rust, ruimte, landschappelijke waarden en natuur te vinden zijn. Het veevoeder wordt overwegend op het bedrijf zelf op een duurzame wijze geteeld. De belangrijkste tak binnen de grondgebonden veehouderij is de rundveehouderij.
- Intensieve teelten. Intensieve teelten zijn teelten die meer dan gemiddelde eisen stellen aan de abiotische omstandigheden (bodemgeschiktheid, watersysteem, klimaat) om tot optimale opbrengsten te komen. Dit geldt bijvoorbeeld voor de fruitteelt, boomteelt en vollegronds tuinbouw. Doel is om enerzijds zoveel mogelijk invulling te geven aan het principe van "vrije gewaskeuze" en anderzijds door een gebiedsspecifieke aanpak de schaal en de gevolgen van intensieve teelten af te stemmen op het bodem- en watersysteem en de te beschermen (kwetsbare) functies.

- **Glastuinbouw.** Doel zoals geformuleerd in de Nota Glastuinbouw (1999) is om te komen tot een gezonde sector die op termijn (2010) voor ongeveer 75% van de oppervlakte glas van de glastuinbouwbedrijven is geconcentreerd in vestigingsgebieden, doorgroeigebieden of in gebieden met bijzondere status. Dit wordt bereikt door verplaatsing van solitaire bedrijven uit (in eerste instantie) kwetsbare gebieden, verduurzaming op de minder kwetsbare locaties, en projectmatige duurzame concentratie in hiervoor optimale gebieden.
- **Akkerbouw.** Doel is het verduurzamen van de akkerbouw door het verminderen van de mineralenverliezen en het verminderen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Gewaskeuze en teeltmaatregelen worden beter afgestemd op de kwetsbaarheid van het bodem- en watersysteem. Voor zover de akkerbouw zich ontwikkelt richting intensievere teelten gelden de beschreven doelen voor intensieve teelten. Duurzame akkerbouw kan evenals de grondgebonden veehouderij een belangrijke bijdrage leveren aan het instandhouden en ontwikkelen van een aantrekkelijke omgeving.

Recreatie en toerisme

De provincie wil actief bijdragen aan bevordering van het toeristisch-recreatieve bezoek aan geheel Brabant en daarmee ten minste behoud van werkgelegenheid op het platteland realiseren. De bevordering van agrotourisme (vertaald in diverse recreatiemilieus) vormt een onderdeel van het Beleidskader. Van belang is dat de diversiteit tussen de verschillende regio's wordt vergroot, het toeristisch-recreatief product kwalitatief wordt verbeterd, en de recreatieve druk op kwetsbare natuurgebieden zo veel mogelijk wordt verminderd.

Reconstructiedoelen:

- *Uitwerken van een regionaal ontwikkelingsplan voor toerisme en recreatie conform het Beleidskader Toerisme en Recreatie.*
- *Scheppen van ruimtelijke randvoorwaarden voor de verwezenlijking van de ontwikkelingsvisie.*
- *Kwalitatieve verbetering van bestaand toeristisch recreatief product.*
- *Aanbrengen van meer verscheidenheid in het regionaal toeristisch-recreatief product.*
- *Bijdragen aan de professionalisering van de toeristisch-recreatieve sector.*

Wonen, werken, leefbaarheid en verkeer en vervoer

Algemeen sociaal-economisch beleid

Door autonome ontwikkelingen in de landbouw (met name de nu relatief snelle schaalvergroting naar minder maar grotere bedrijven) is naar verwachting over 10 jaar ongeveer de helft van de Brabantse boeren gestopt. Dit heeft grote sociaal-economische gevolgen voor het landelijk gebied. In het Uitvoeringskader Economisch Beleid formuleert de provincie jaarlijks haar sociaal-economisch beleid.

Reconstructiedoel:

- *Creëren of aanwijzen van een overlegorgaan dat lokale initiatieven ter verbetering van de sociaal-economische structuur initieert, stimuleert en begeleidt.*
- *Verbetering van de sociaal-economische structuur op het platteland door het opvangen van sociale aspecten van veranderingen binnen de landbouwsector, in het bijzonder de krimp in de intensieve veehouderijsector.*
- *Het stimuleren van sociaal-economische mogelijkheden op het platteland.*
- *Het behoud en versterking van de leefbaarheid op het platteland.*

Verkeer, vervoer en infrastructuur

Op het gebied van verkeer zijn twee beleidslijnen relevant:

- **Convenant Duurzaam Veilig.** In het kader hiervan hebben Provinciale Staten begin 2001 het 'Beleidskader Verkeersveiligheid' en de nota 'De categorisering van het wegennet in Noord-Brabant - Een opstap naar een duurzaam-veilig wegsysteem' vastgesteld.
- **Sociaal en toeristisch recreatief verkeer.** Beleid op het gebied van Sociaal en Toeristisch-recreatief verkeer, waaronder recreatief fietsverkeer, levert een belangrijke bijdrage aan de realisatie van provinciale beleidsdoelen op het gebied van natuur en milieu, landschap, toerisme en recreatie. Toerisme en recreatie worden een belangrijke economische drager van het landelijk gebied. Voorzieningen op het gebied van recreatie en toerisme genereren mobiliteit.

Reconstructiedoel:

- *Mobiliteitseffecten veroorzaakt door maatregelen in het kader van de reconstructie hebben geen negatieve gevolgen voor de leefbaarheid, bereikbaarheid en verkeersveiligheid. Daarentegen faciliteren de maatregelen wel de gewenste utilitaire en recreatieve fietsmobiliteit.*
- *Optimalisering van het recreatieve netwerk van fietspaden, waar mogelijk gebundeld met het utilitaire fietsverkeer.*
- *Implementatie van de principes van het convenant Duurzaam Veilig op het gemeentelijke wegennet.*

3.2.3 Doelen voor omgevingskwaliteit

Water- en bodem

In het Provinciale Waterhuishoudingsplan en het Provinciaal Milieubeleidsplan formuleert de provincie de hoofddoelstelling voor het water- en bodembeleid, mede gebaseerd op de EU-kaderrichtlijn Water. De provincie streeft naar het bereiken en in stand houden van een water- en bodemsysteem dat een gezond leefmilieu biedt aan mens, dier en plant. Daarbij krijgen zowel economische als ecologische ontwikkelingen kansen. Economie en ecologie zijn met elkaar in evenwicht, waarbij een veilige en bewoonbare provincie als randvoorwaarde geldt. De drie ruimtelijke hoofdfuncties 'natuur', 'landbouw' en 'wonen en werken' staan hierin centraal. De 'openbare watervoorziening' is daarnaast de vierde hoofdfunctie in het waterbeleid.

Hoofddedachte van Rijk en provincie voor de concretisering van het water- en bodembeleid is de watersysteembenadering (onder andere verwoord in de 4e Nota Waterhuishouding, de notitie Waterbeleid 21^e eeuw (WB21) en het Provinciale Waterhuishoudingsplan).

Op het gebied van het water- en bodemsysteem zijn verschillende beleidssporen van toepassing. In het kader van de reconstructie zijn deze beleidssporen gebundeld in vijf hoofdthema's:

1. Het geven van ruimte aan de grote rivieren om overstroming te voorkomen;
 - *Uitwerken van de begrenzing van potentiële zoekgebieden voor rivierverruiming (retentie) en deze gebieden vrijwaren van kapitaalintensieve ontwikkelingen.*
2. Het geven van ruimte aan regionale wateren om wateroverlast te voorkomen;
 - *Het uitwerken en realiseren van waterbergingscapaciteit om wateroverlast te voorkomen volgens de nog vast te stellen landelijke systematiek voor regionale watersystemen.*
3. Het bepalen en realiseren van de gewenste grondwatersituatie voor landbouw en natuur;
 - *Uitvoeren van maatregelen die leiden tot realisatie van een afgewogen gewenst grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR);*
 - *Nemen van maatregelen die leiden tot realisatie van de sectorale waterdoelen in de hydrologisch kwetsbare delen van de EHS.*
 - *Nemen van maatregelen die leiden tot optimalisatie vochtvoorziening van landbouwgronden.*
 - *Nemen van maatregelen die leiden tot optimalisatie van de waterhuishouding van overige bestaande en te ontwikkelen natuurgebieden.*
 - *Aangeven hoeveelheden duurzaam winbaar water.*
4. Het verbeteren van de kwaliteit van bodem, grond- en oppervlaktewater;
 - *Nemen van maatregelen die leiden tot de bodem-, grondwater- en waterkwaliteit die voldoet aan de normen.*
 - *Saneren van alle ongezuiverde lozingen op het oppervlaktewater en riooloverstorten.*
 - *Nemen van maatregelen die leiden tot de waterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden (25 jaarszone) conform de normen.*
 - *Nemen van maatregelen die leiden tot de verbeterde grondwaterkwaliteit in de 100 jaarzone van zeer kwetsbare winningen.*
5. Het realiseren van de inrichting van beken met een natuurdoelstelling.
 - *Herstel van de ecologische en landschappelijke kwaliteit van beken.*

Voor het bodembeheer krijgen binnen de reconstructie drie thema's aandacht:

1. Duurzaam bodembeheer en bodemsanering. In de integrale zonering stemt de commissie het grondgebruik zo goed mogelijk af op de bodemkwaliteit. Dat betekent: zo min mogelijk teelten met hoge risico's op verlies van mineralen en bestrijdingsmiddelen op kwetsbare gronden, en niet grondgebonden functies juist zo veel mogelijk op relatief al belaste bodems.
 - *Behoud van relatief schone bodems.*

- *Behoud van aardkundige, archeologische en cultuurhistorische waarden.*
 - *Verhogen van de kwaliteit en de gebruikswaarde van de bodem.*
 - *Bijdragen aan de inpassing van voormalige stortplaatsen.*
2. Ontgrondingen en grondstoffengebruik. De Provincie Noord-Brabant streeft een duurzaam grondstoffen- en ruimtegebruik na. De behoefte aan ophoogzand dient daarom zoveel mogelijk met zeezand ingevuld te worden. Ontgrondingen moeten noodzakelijk zijn voor de te realiseren eindbestemming en niet conflicteren met overige gebiedswaarden. Daarmee wil zij diepe en ondiepe ontgrondingen (voor respectievelijk recreatieplassen en kavelverbeteringen) zo veel mogelijk beperken.
- *Vraag en aanbod van de bij de Reconstructie omgaande grondstoffen zijn in balans.*
 - *In principe geen diepe en ondiepe ontgrondingen op land, tenzij de winning volledig is gekoppeld aan de realisering van een maatschappelijk gewenste functie.*
3. Afvalstoffen.
- *Tijdens de planuitvoering zorgt de commissie ervoor dat asbestvervuilingen worden gesaneerd.*
 - *Vrijkomende afvalstoffen worden hoogwaardig be- of verwerkt dan wel hergebruikt.*

Milieu

De thema's ammoniak en stank spelen een cruciale rol in de reconstructie. Enerzijds zijn het belangrijke onderwerpen bij het verbeteren van de natuurkwaliteit (ammoniak, tevens gerelateerd aan de negatieve gevolgen voor de kwaliteit van water en bodem) en de leefbaarheid (stank). Anderzijds stellen zij de randvoorwaarden voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de veehouderij. Ook geluid (stiltegebieden) en licht vallen onder het thema milieu.

Binnen de reconstructie krijgen drie thema's aandacht:

1. Ammoniakbeleid. Het ammoniakbeleid is van grote invloed op de integrale zonering. Sinds 8 mei 2002 is een nieuwe wet voor ammoniak van kracht.
 - *Via integrale zonering moeten enerzijds de milieudoelstellingen worden gerealiseerd en anderzijds de mogelijkheden worden geschapen voor bedrijfsontwikkeling in de (intensieve) veehouderij.*
 - *Voor ammoniak gaat het om vermindering van de depositie op natuur d.m.v. buffering en emissiereductie. Dat betekent aanwijzen van duurzame (project)locaties alleen op gunstige plaatsen ten opzichte van natuur en deze ruimte alleen beschikbaar te stellen voor verplaatsing. Met aanvullende technische maatregelen kan dan het Regionale emissieplafond worden gerealiseerd.*
 - *De totale ammoniakemissie in balans brengen met het emissieplafond van het reconstructiegebied.*
2. Agrarisch stankbeleid. Het agrarisch stankbeleid is van grote invloed op de integrale zonering. Het Rijk heeft voor stank nieuw beleid ontwikkeld. Via integrale zonering moeten enerzijds de milieudoelstellingen worden gerealiseerd en anderzijds de mogelijkheden worden geschapen voor bedrijfsontwikkeling in de (intensieve) veehouderij.

- *Voor het stankbeleid is het de bedoeling dat er in 2010 geen ernstig stankgehinderden meer zijn.*
 - *Verder mag in 2003 het percentage stankgehinderden maximaal 12% van de bevolking zijn. Hiervoor is meer nodig dan de huidige regelgeving. Nodig is dat bestaande knelpunten worden gesaneerd en dat duurzame (project)locaties op gunstige plekken worden gesitueerd.*
3. **Stiltegebieden en licht.** De bestaande stiltegebieden blijven gehandhaafd. De provincie streeft ernaar de geluidsbelasting in die gebieden verder terug te dringen. De provincie streeft ernaar donkere gebieden te behouden en de uitstraling van wegen en gebouwen te verminderen (in combinatie met landschapsontwikkeling).
- *Respecteren van stiltegebieden.*
 - *Behoud en herstel van donkere gebieden.*

Natuur

De provincie geeft herstel en ontwikkeling van natuur hoge prioriteit. Aan de ene kant vindt dat plaats door het verbeteren van de kwaliteit van water, bodem en lucht (milieukwaliteit). Door verzuring, vermesting, verdroging of verstoring is immers veel natuur aangetast.

Aan de andere kant zet de provincie sterk in op specifieke, ruimtelijke, beheers- en inrichtingsmaatregelen om zowel de oppervlakte natuur als de kwaliteit ervan te vergroten.

Binnen de reconstructie krijgen de volgende onderdelen de aandacht:

- **Zoneren voor natuur;**
 - *Beschermen (en versterken) van natuur- en landschapswaarden in de GHS en in de AHS-landschap.*
- **Ecologische Hoofdstructuur;**
 - *Realisatie van de EHS in 2010.*
 - *Beschermen van de EHS tegen ongewenste invloeden.*
 - *Realisatie van de randvoorwaarden voor de realisatie van de natuurdoelen.*
 - *Realisatie doelen beheersgebied.*
- **Ecologische Verbindingszones;**
 - *Realiseren van de ecologische verbindingzones in 2010.*
 - *Bij de inrichting van EVZ's stimuleren van meervoudig grondgebruik.*
 - *Vermindering van de versnippering in de EHS.*
 - *Versterking van de werking van de EVZ door de groenblauwe dooradering te benutten.*
- **Regionale Natuur- en Landschapseenheden;**
 - *Uitwerken (en realisatie) van de begrenzing van de RNLE.*
- **Robuuste Ecologische Verbindingen;**
- **Soortenbescherming;**

- *Reconstructieplannen passen binnen de kaders van en leveren een bijdrage aan de uitvoering van het soortenbeschermingsbeleid, maar ook binnen de wettelijke kaders voor soortbescherming (dat wil zeggen de Flora- en Faunawet).*
- **Agrarisch Natuurbeheer;**
 - *Optimale inzet agrarisch natuurbeheer in GHS, RNLE'n en landschapszones.*
 - *Agrarisch natuurbeheer draagt optimaal bij aan behoud en versterking van landschappelijke en cultuurhistorische waarden.*
 - *Agrarisch natuurbeheer draagt bij aan soortenbescherming.*
 - *Maximale afsluiting van beheersovereenkomsten binnen beheersgebieden.*
 - *Versterken en vergroten van het aantal activiteiten van samenwerkingsverbanden van agrariërs voor agrarisch natuur- en milieubeheer*
- **Nationale Parken.**
 - *Bereiken bestuurlijke overeenstemming over afstemming Nationale Parkenbeleid en reconstructie.*
- **Beekherstel;**
 - *Herstel van de ecologische en landschappelijke kwaliteit van de in het Waterhuishoudingsplan aangegeven beken.*

Landschap en cultuurhistorie

Behoud, herstel en ontwikkeling van het Brabantse landschap – en daarmee van een aantrekkelijke leefomgeving – is een belangrijk doel voor de reconstructie. Enerzijds gaat het om behoud, herstel en ontwikkeling van de bestaande kwaliteiten, anderzijds is het van belang om bij nieuwe ontwikkelingen in Brabant ook nieuwe landschapskwaliteiten te ontwikkelen.

Overeenkomstig bestaande beleidsthema's is landschap en cultuurhistorie uitgewerkt in de volgende subthema's:

- **Ontwikkeling, herstel en behoud van landschap en cultuurhistorie;**
 - *Behouden van bestaande cultuurhistorische (inclusief archeologische), architectonische en aardkundige waarden.*
 - *Groene en architectonische inpassing van bedrijven die in het kader van de reconstructie nieuw worden gebouwd, worden uitgebreid of worden verplaatst*
 - *Bereiken van een optimale ruimtelijke kwaliteit.*
- **Bosuitbreiding;**
 - *In relevante regio's mede realiseren van de boslocaties bij de stadsregio's.*
 - *In de relevante regio's bijdragen aan de realisatie van nieuwe landgoederen.*
- **Landschapsecologische zones;**
 - *Behouden en versterken van de groene en open gebieden tussen stedelijke regio's.*
- **Groen in en om de stad.**
 - *Het convenant Groen in en om de Stad (GIOS) en hieruit voortvloeiende Provinciale stadsconvenanten verankeren in de integrale planvorming.*
 - *Afstemming van landelijk en stedelijk gebied.*

4 Visie en alternatieven

Om een goed reconstructieplan/MER te kunnen maken is het belangrijk om vooraf te bepalen welke ontwikkeling in het reconstructiegebied op langere termijn wenselijk is. Deze “visie” geeft op hoofdlijnen een beeld van de meest gewenste ontwikkeling van het reconstructiegebied in de komende 15 tot 20 jaar. De visie is beschreven als streefbeeld (“het ideaalplaatje”, zoals we daar nu in 2002 tegenaan kijken) en is gedurende het afgelopen jaar tot stand gekomen in nauwe wisselwerking met de streek en de reconstructiecommissies. In paragraaf 4.1. wordt samengevat beschreven hoe het streefbeeld voor het reconstructiegebied Boven-Dommel er uit ziet.

In een Milieueffectrapport is het gebruikelijk meerdere planalternatieven uit te werken, waaronder in ieder geval ook het Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA). De alternatieven zullen het karakter hebben van realistische uitvoeringsalternatieven voor een periode van ongeveer 12 jaar. De essentie van het werken met alternatieven is om inzicht te krijgen in de mogelijke oplossingsrichtingen en de (milieu)effecten die daarmee gepaard gaan. De alternatieven worden beoordeeld op de effecten voor de sociaal-economische vitaliteit en het milieu (omgevingskwaliteit). In paragraaf 4.2 is beschreven hoe op dit moment aangekeken wordt tegen de te hanteren alternatieven. Uiteraard zullen deze nog verder uitgewerkt worden.

In het MER zal de invulling van de alternatieven verder gestalte krijgen. Elk alternatief dient *natuurlijk reëel en realistisch te zijn binnen de gestelde (wettelijke) doelen en randvoorwaarden*. Hierbij wordt rekening gehouden met zaken waarover in de streek en in reconstructiecommissies al duidelijke overeenstemming heerst.

4.1 Streefbeeld

4.1.1 Wat is het streefbeeld?

Het streefbeeld is een integrale visie op de ruimtelijke en functionele inrichting van het reconstructiegebied op de lange termijn. Het bestaat uit een beeldende, wervende kaart en een toelichtende tekst. Het streefbeeld is een eindontwerp: het verbeeldt hoe het reconstructiegebied er in 2015 uit zou moeten zien. Het streefbeeld is een weergave van de gewenste toekomstige identiteit van het landschap, geeft ontwikkelingsmogelijkheden aan, formuleert conceptuele ruimtelijke oplossingen (ontwerpprincipes), bevat globale richtlijnen voor de vormgeving, zorgt voor eenheid en samenhang in het landschap en is inspirerend en stimulerend.

4.1.2 Plaats van het streefbeeld in het planvormingsproces

De reconstructiecommissie heeft met behulp van onder andere workshops en thematische werkgroepen, verschillende onderwerpen uitgewerkt, ontwikkelingsrichtingen bepaald en soms al keuzes gemaakt. Daarnaast is een grote

hoeveelheid informatie verzameld en besproken. Deze gegevens hebben gediend als bouwstenen voor het maken van het streefbeeld.

Met het ontwikkelen van het streefbeeld is een integratieslag gemaakt, gebaseerd op een kwalitatieve basis (lagenbenadering). Het streefbeeld bepaalt de koers van de revitalisering op basis waarvan instrumenten en maatregelen worden bepaald. Het vormt de kapstok voor de integrale zonering en de te nemen maatregelen. Het streefbeeld vormt tevens de basis voor de uitwerking van de alternatieven.

Het streefbeeld is van groot belang voor de planvorming. Het is een handzame manier om op hoofdlijnen de gedachten te bepalen voor de complexe en uitgebreide opdracht zoals omschreven in het koepelplan. Opgemerkt wordt dat daarbij slechts beperkt rekening is gehouden met de beschikbare instrumenten en financiële middelen. Het streefbeeld is stapsgewijs tot stand gekomen via ontwerpen - discussiëren - ontwerpen. Sectorale wensen zijn afgewogen en geïntegreerd. Het streefbeeld is vooral bedoeld om duidelijk te maken hoe de reconstructiecommissie als streekvertegenwoordiger idealiter met het gebied wil omgaan. Bij de ontwikkeling van het streefbeeld is dan ook groot belang gehecht aan het laten spreken van beelden.

Opgemerkt wordt dat het streefbeeld accenten aangeeft, bijvoorbeeld gebieden voor intensieve (grondgebonden) veehouderij en boomteelt. Dit wil zeggen dat de commissie van mening is dat bepaalde ontwikkelingen in deze gebieden worden voorgestaan en waar mogelijk gestimuleerd moeten worden (hoge prioriteit inzet beleidsinstrumenten). Het wil echter nadrukkelijk niet zeggen dat in de overige gebieden bepaalde ontwikkelingen niet meer kunnen. In deze gebieden zullen de ontwikkelingen -zoals gebruikelijk- moeten worden getoetst aan de algemene randvoorwaarden en de specifieke doelstellingen die voor deze gebieden zijn opgesteld.

In afbeelding 4.1 wordt het streefbeeld van Boven-Dommel weergegeven.

Legenda

- Stad en dorp "besloten"
- Stad en dorp "open"
- Landbouw "besloten"
- Landbouw "open"
- Gemengd "besloten"
- Gemengd "open"
- Natuur "besloten"
- Natuur "open"

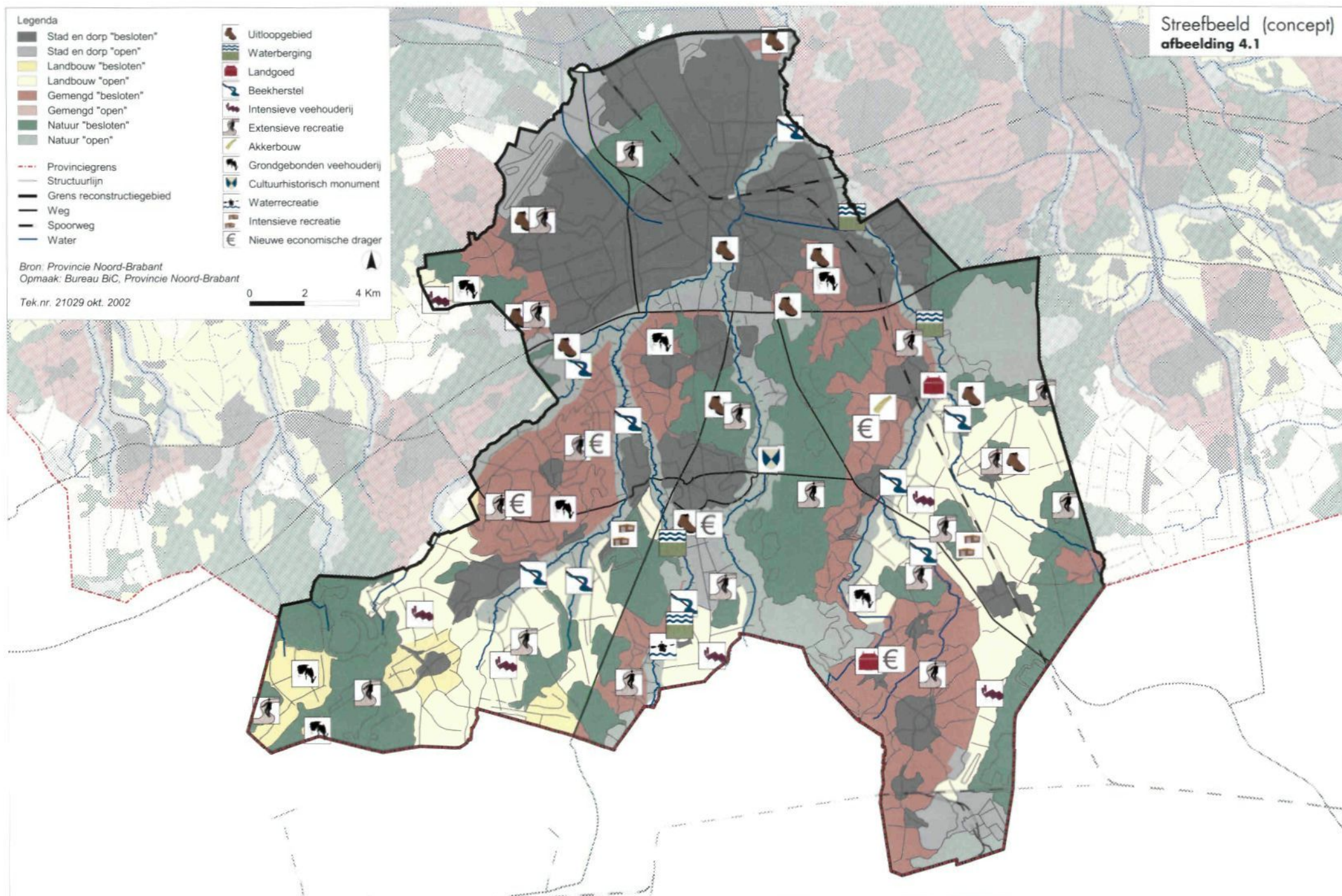
- Provinciegrens
- Structuurlijn
- Grens reconstructiegebied
- Weg
- Spoorweg
- Water

- Uitloopgebied
- Waterberging
- Landgoed
- Beekherstel
- Intensieve veehouderij
- Extensieve recreatie
- Akkerbouw
- Grondgebonden veehouderij
- Cultuurhistorisch monument
- Waterrecreatie
- Intensieve recreatie
- Nieuwe economische drager

Bron: Provincie Noord-Brabant
Opmaak: Bureau BiC, Provincie Noord-Brabant
Tek.nr. 21029 okt. 2002

0 2 4 Km

Streefbeeld (concept)
afbeelding 4.1

4.1.3 Streefbeeld Boven-Dommel

Het gebied Boven-Dommel is in 2015 een afwisselend gebied geworden. In grote lijnen wordt het gebied gekenmerkt door de bovenlopen van de Dommel (ondermeer de Tongelreep en Keersop) en robuuste bos- en natuurgebieden.

In het noordelijke gebied ligt de stedelijke regio Eindhoven. Het zuidelijke deel van Boven-Dommel kenmerkt zich door de afwisseling van landbouwgebieden, beekdalen en cultuurhistorisch waardevolle buurtschappen. Tezamen vormen ze een aantrekkelijk gebied voor extensieve recreatie vanuit de stedelijke regio.

In het middengebied liggen de grote aaneengesloten natuurgebieden van Leenderbos en de Groote Heide. De agrarische delen van deze groene gordel zijn afgestemd op de natuurlijke kwaliteiten in dit gebied.

Ten oosten van deze groene gordel treft men een grote verwevenheid aan van landbouw, recreatie, dorpen, beekjes en kleinere bossen. Het kralensnoer van dorpen in noord-zuidrichting vormt een afwisselende scheidingslijn tussen het natuurgebied in het westen en landbouwgebieden in het oosten van Boven-Dommel.

Ten westen van het Leenderbos (gemeente Bergeijk) ligt een redelijk homogeen gebied met overwegend landbouwkundig gebruik. Noordelijker wordt het gebied kleinschaliger en zijn cultuurhistorische waarden goed terug te zien in het landschap. Ook hier wordt het gebied doorsneden door bovenlopen van de Dommel.

Dienstverlening, recreatie en in mindere mate landbouw zijn de belangrijkste economische dragers in het gebied met een paar sterk gespecialiseerde landbouwgebieden (intensieve veehouderij) en gebieden met gemengde landbouw.

4.1.4 Thematische uitwerking

Landbouw

De landbouw is economisch rendabel en duurzaam. De verscheidenheid binnen de landbouw is gegroeid. Het aantal landbouwbedrijven is meer dan gehalveerd ten opzichte van het jaar 2000. De resterende bedrijven zijn gemiddeld groter geworden. Het aantal verbrede 'plattelandbedrijven', met landbouw als neventak, is toegenomen. De functie van de landbouw is naast voedselproducent steeds meer beheerder van het landelijk gebied geworden. De landbouw voorziet de samenleving niet alleen van voedsel maar ook van steeds meer andere producten en diensten. Veel bedrijven produceren ook niet agrarische producten, vooral op het terrein van natuur en landschap, recreatie en toerisme. Een deel van de bedrijven is verder gegaan op de weg van schaalvergroting en (kwaliteits-) productie voor de wereldmarkt. De groei van deze bedrijven heeft door een goede inpassing en locatiekeuze geen belangrijke negatieve effecten gehad op de omgeving. Een ander deel van de bedrijven haalt haar inkomen uit biologische landbouwproductie.

Door omschakeling, overnames en verplaatsing is de agrarische productie steeds beter afgestemd op de eisen en mogelijkheden die de omgeving biedt. In kwetsbare gebieden voor natuur en landschap, cultuurhistorie, bodem en water, vinden vooral extensieve vormen van grondgebonden landbouw plaats. Intensieve teelten zijn gesitueerd in de

drogere delen van Boven-Dommel en de intensieve veehouderij ligt op gepaste afstand van kwetsbare functies.

De grondgebonden landbouw is de belangrijkste ruimtegebruiker en beheerder van het landelijk gebied. De veedichtheid per hectare is in overeenstemming met de eisen die de ondergrond stelt. Er lopen overdag nog steeds koeien in de wei (wel minder dan nu).

Over de positie van de intensieve veehouderij op de langere termijn leven twee beelden. Enerzijds wordt de intensieve veehouderij een goede toekomst in het gebied toegedicht en er is een groot vertrouwen in het ondernemerschap en technische oplossingen.

Anderzijds wordt betwijfeld of de intensieve veehouderij in een relatief kleinschalig en kwetsbaar gebied als Boven-Dommel de toenemende concurrentie met de wereldmarkt aan kan. In het streefbeeld is verondersteld dat het gebied voldoende groot en divers is om ook voor de intensieve veehouderij perspectief te blijven bieden.

Kwaliteitsproductie en technologische kennis en innovaties zijn de basis voor een gezonde intensieve veehouderijtak. In de nabijheid van kwetsbare natuurgebieden is de intensieve veehouderij als gevolg van beperkende wet- en regelgeving voor een belangrijk deel verdwenen. Een deel van de bedrijven is verplaatst naar zogenaamde projectlocaties, andere bedrijven hebben zich op duurzame locaties goed verder kunnen ontwikkelen.

Recreatie en toerisme

Het gebied ontwikkelt zich steeds verder als hoogwaardige recreatieplek voor mensen van binnen en buiten het gebied. De bewoners van de Boven-Dommel profiteren hier optimaal van door het ontwikkelen van (nieuwe) producten en diensten op dit gebied. De natuur, de cultuurhistorische waarden, de stad, de dorpen en het afwisselende, aardkundig waardevolle dekzand- en beekdallandschap maken het gebied aantrekkelijk voor kortere vakanties en dagtripjes, zowel voor recreanten van binnen als van buiten Boven-Dommel.

Door verbreding en een grotere variatie in de kwaliteit van het aanbod is een geleidelijke, maar gestage, groei van recreatie en toerisme in het gebied bereikt die de draagkracht niet overschrijdt. Het aantal overnachtingen groeit, vooral door de toegenomen kwaliteit en diversiteit van de verblijfsrecreatieve voorzieningen. De groei staat primair in dienst van een betere kwaliteit. Deze kwaliteitsverbetering kan extra ruimteclaims met zich meebrengen.

Wonen, werken en leefbaarheid

Boven-Dommel is een gebied waar het goed wonen is. De eerder beschreven kwaliteiten van het gebied en de verdere ontwikkeling daarvan dragen hiertoe in hoge mate bij. Het noorden van het gebied is aanzienlijk verstedelijkt. In Eindhoven, Veldhoven en Geldrop neemt de verstedelijking binnen de daarvoor aangewezen gebieden verder toe. Er is sprake van een geleidelijke maar gestage groei. In de rest van het gebied zijn de ontwikkeling van wonen en werken afgestemd op de lokale behoefte. Er is daar sprake van een bescheiden groei.

Water en bodem

De kwaliteit van water en bodem voldoet aan de geldende normen. De belangrijkste milieuproblemen zijn opgelost. Enkele milieuproblemen, zoals fosfaatdoorslag en grensoverschrijdende vervuilingbronnen zoals zware metalen, zijn nog niet volledig opgelost maar wel beheersbaar (problemen worden niet groter, de oplossing komt in zicht). Verontreinigde locaties zijn gesaneerd of verontreinigingen zijn onder controle en in overeenstemming met de functie die het gebied heeft.

Het watersysteem heeft zijn natuurlijke karakter voor een deel weer terug. Het betreft hier met name de waardevolle beeksystemen (deelstroomgebieden), die ook als belangrijke ecologische dragers voor het gebied functioneren. Natuurlijke ruimtelijke oplossingen hebben een voorkeur boven technische oplossingen, waarbij van geval tot geval bezien wordt welke oplossingsrichting voor de specifieke situatie het best voldoet. Hierbij wordt rekening gehouden met de functies die het gebied heeft of moet vervullen. Gelet op de invloed die water (grond- en oppervlaktewater) kan hebben op grotere afstand worden (deel)stroomgebieden mede gebruikt als basis voor de ruimtelijke planning.

Ter voorkoming van wateroverlast zijn in het bovenstrooms gelegen gebied "Boven-Dommel" maatregelen getroffen om water langer in de grond vast te houden. Verder zijn retentiegebieden ingericht waarin, bij hele hoge afvoeren op de beken en rivieren, water tijdelijk wordt geparkeerd. Omdat het gebied bovenstrooms gelegen is ziet de commissie een belangrijke taak in het vasthouden en bergen van water. Deze bergingsfunctie zal richtinggevend zijn voor het overige gebruik. Tegelijkertijd is de verdroging van natuurgebieden bestreden. De resterende drinkwaterwinningen in het gebied zijn ingepast. Het gewonnen drinkwater is en blijft van goede kwaliteit.

Stank en ammoniak

De stankhinder is tot een aanvaardbaar niveau teruggebracht. Er zijn geen ernstig stankgehinderden meer. De uitstoot van ammoniak en andere verzurende stoffen door landbouw, maar ook door verkeer, industrie en huishoudens, is drastisch teruggebracht. De achtergronddepositie van verzurende stoffen is voor de meest kritische natuurgebieden echter nog steeds iets te hoog. Door wet- en regelgeving en aanvullende maatregelen is de hoge lokale emissie en depositie vanuit de landbouw op kwetsbare natuurgebieden aanmerkelijk teruggebracht.

Woonconcentraties en kwetsbare natuurgebieden ondervinden geen wezenlijke hinder meer van geluid en licht.

Natuur

De kwaliteit van natuur is sterk verbeterd als gevolg van de verbetering van de kwaliteit van water, bodem, lucht en een betere inrichting en beheer. Grotere en waardevolle eenheden zijn geheel gerealiseerd en hebben een inrichting die op de aldaar gewenste natuurwaarden is afgestemd. Alle verbindingzones zijn in goed overleg met de aanliggende eigenaren op vrijwillige basis gerealiseerd en ingericht. In enkele gevallen is in goed overleg een alternatieve oplossing gevonden voor het bereiken van de gewenste natuurdoelen.

Landschap en cultuurhistorie

Ook buiten de ecologische hoofdstructuur ontwikkelen natuur en landschap zich in positieve zin. De toegenomen belangstelling voor aanleg, beheer en onderhoud van kleinere landschapselementen draagt daartoe zeker bij.

Bij het beheer werken particulieren, samenwerkende agrariërs en terreinbeherende instanties op goede en zakelijke wijze samen. De vergoedingen voor het beheer en onderhoud staan in goede verhouding tot de te maken kosten.

De karakteristieke landschappen van Boven-Dommel, zoals de beekdalen, het kleinschalige dorpenlandschap met cultuurhistorische waarden en de contrasten tussen zandgronden en beekdalen zijn behouden en waar nodig hersteld. Ze worden goed beheerd. Naast behoud en herstel van waardevolle landschappen zijn en worden er op veel plaatsen nieuwe functies ontwikkeld.

De verwevenheid van functies in Boven-Dommel is een belangrijk element in de waardering die het gebied krijgt. De verwevenheid, die kenmerkend is voor grote delen van vooral de Kempen, is behouden en versterkt doordat traditionele gebruiksvormen op goede wijze gecombineerd zijn met nieuwe gebruiksvormen.

Op veel plekken zijn de lagen van de verschillende tijdsperioden uit het verleden nog duidelijk zichtbaar in het landschap. In 2015 is de afleesbaarheid van deze historische gelaagdheid verder versterkt en is het culturele erfgoed duidelijk herkenbaar. Het heeft als inspiratiebron voor diverse ruimtelijke ontwikkelingen gediend.

4.2 Alternatieven

4.2.1 Voorwaarden waaraan alternatieven moeten voldoen

In het algemeen geldt dat alternatieven in een Milieueffectrapport realistisch, herkenbaar en onderling voldoende onderscheidend dienen te zijn. Elk alternatief dient aan te geven op welke wijze het antwoord geeft op de (belangrijkste) kernvragen en variatie-elementen uit de integrale planvorming en doelstellingen zoals beschreven in hoofdstuk 3. Om een heldere effectbepaling te kunnen uitvoeren dient duidelijk te zijn welk pakket maatregelen ingezet wordt en welke fysieke ruimtelijke condities geschapen worden.

Elk alternatief dient te voldoen aan de eisen van de Reconstructiewet. Dit betekent ondermeer dat elk alternatief een uitgewerkte integrale zonering (landbouwontwikkelingsgebieden, verwevingsgebieden en extensiveringsgebieden) en varkensvrije zones dient te bevatten.

Deze zonering (op schaal 1:35.000) zal in het ontwerp-reconstructieplan worden opgenomen. Een belangrijke opgave is het zoeken naar een optimale integrale zonering van functies en waarden, waarbij oplossingen voor de ene functie geen onoplosbare knelpunten voor andere functies mogen opleveren. Belangrijke potentiële vernieuwingsmogelijkheden en kernkeuzes, zoals bijvoorbeeld de mogelijkheden voor grootschalige en/of industrieel opgezette nieuwe vormen van intensieve veehouderij of het realiseren van waterbergingsgebieden, zullen in het te doorlopen traject worden afgewogen.

Het reconstructieplan is een globaal plan. Dit betekent dat het MER vooral dienst zal doen als hulpmiddel bij besluitvorming over kernkwesties en ruimtelijke zonering. Gedetailleerde invulling zal plaats vinden via uitwerkingsplannen en bestemmingsplanwijzigingen. De alternatieven dienen aan te sluiten bij het beoogde abstractieniveau.

4.2.2 Van streefbeeld naar alternatieven

Het streefbeeld geeft aan hoe de gewenste toekomst er uit ziet. Met het op te stellen Reconstructieplan/MER wordt de weg uitgestippeld hoe dit streefbeeld gerealiseerd kan worden. Er zijn verschillende wegen die leiden naar het beoogd eindresultaat. Ook het antwoord op de vraag hoe ver we komen in de eerste jaren, en welke onderdelen als eerste aangepakt worden zal daarbij helder moeten worden. Natuurlijk bepalen de financiële middelen in sterke mate het traject.

Het Reconstructieplan en bijbehorend uitvoeringsprogramma wordt elke 4 jaar tegen het licht gehouden en zo nodig bijgesteld. In de praktijk zullen niet alle ambities in de eerste 4-jaar gehaald kunnen worden. Veel ambities uit het streefbeeld zijn als het ware gefaseerd en zullen later in het traject worden uitgevoerd. Wel is het van belang dat er bij de uitvoering een balans gevonden wordt tussen de verschillende belangen op het Brabantse platteland.

4.2.3 Afleiding van de alternatieven op hoofdlijnen

In theorie is een groot aantal variatiemogelijkheden denkbaar. Bij het formuleren van de alternatieven is op hoofdlijnen nagegaan welke variatiemogelijkheden en -vrijheden cruciaal en het meest bepalend zijn voor het keuzeproces. In deze startnotitie wordt een voorzet gepresenteerd voor te hanteren alternatieven die passen binnen de bandbreedte van de visie en het streefbeeld. Meest onderscheidende variatiefactor daarbij is het ambitieniveau dat met het reconstructieplan gerealiseerd kan worden in 12 jaar tijd. Getracht wordt stapsgewijs toe te werken naar een drietal helder afgebakende en realistische alternatieven (naast het nulalternatief dat dienst doet als referentiekader). Het gaat hierbij vooral om verschillende niveaus van ambitie waarop een plan uitgewerkt kan worden. In overleg met de streek zal dit proces verder ingevuld worden. Hiernaast bestaat de mogelijkheid om echte dilemma's die de streek onderzocht wil hebben (bijvoorbeeld spreiding of concentratie van bepaalde functies) apart mee te nemen (tweede dimensie in de alternatiefontwikkeling). Van deze dilemma's (gewenste variatieaspecten) zal gezien worden of ze toegedeeld kunnen worden naar de ambitieniveaus dan wel apart als variant (subalternatief) in beschouwing worden genomen. Te denken valt aan verschillen in belangen en thematische accenten of maatregelenpakketten.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de belangrijkste onderscheidende aspecten voor de drie alternatieven. De tabel geeft een indicatie van het relatieve ambitieniveau per alternatief. Alternatief 3 kent het hoogste ambitieniveau en komt het dichtst en snelst in de buurt van het streefbeeld. Alternatief 2 en 1 kennen respectievelijk een middelhoog en vrij hoog ambitieniveau.

Tabel 4.1: Onderscheidende factoren voor de alternatieven

	Niveau van ambitie (en van benodigde middelen)		
	Middel hoog ambitieniveau, maatregelen en doelen met hoge prioriteit en kansen	Vrij hoog ambitieniveau	Hoog ambitieniveau
Onderscheidende Factoren	Alternatief 1	Alternatief 2	Alternatief 3
Mate van ingrijpen	Alleen prioritaire gebieden en kansen	Bereiken belangrijkste doelen	Hoog doelbereik
Mate van functiecombinaties/meervoudig grondgebruik	Weinig verandering in de huidige functiecombinaties	Vrij veel extra functie-combinaties	Veel extra functie-combinaties
Recreatie, wonen, werken en leefklimaat (sociaal-economische vitaliteit)	Middelhoog ambitieniveau	Vrij hoog ambitieniveau	Hoog ambitieniveau
Bodem, Water en Lucht, (omgevingskwaliteit)	Middelhoog ambitieniveau	Vrij hoog ambitieniveau	Hoog ambitieniveau
Natuur en Landschap (omgevingskwaliteit)	Middelhoog ambitieniveau	Vrij hoog ambitieniveau	Hoog ambitieniveau
Sturing en scheppen voorwaarden locaties intensieve veehouderij	Weinig sturing	Vrij veel sturing	Veel sturing

Het ‘oplopende ambitieniveau’ heeft primair betrekking op de mate van ingrijpendheid van maatregelen in enerzijds de sociaal-economische vitaliteit en anderzijds het rendement die dat oplevert voor de omgevingskwaliteit. Uit het schema blijkt ook dat naarmate het ambitieniveau hoger is, de mate van ingrijpen in het gebied groter is (onderscheidende factor ‘mate van ingrijpen’). Bovendien is er dan een grotere noodzaak tot het bedenken en uitvoeren van functiecombinaties op dezelfde hectare grond. Bijvoorbeeld combinaties tussen waterberging, natuur, landbouw en/of recreatie. Dit is uitgedrukt in de onderscheidende factor ‘mate van functiecombinaties/meervoudig grondgebruik’. Bij ieder van de alternatieven dient zo veel mogelijk inzicht te worden gegeven in de realiseringsstrategie en prioritering. Bij het ontwikkelen van de alternatieven zal een systeembenadering als uitgangspunt gehanteerd worden. Een systeembenadering gaat uit van de samenhang tussen bodem, grond-, en oppervlaktewater in historisch perspectief en beschrijft de relaties met natuur en landschap.

Op basis hiervan kan een (duurzaam) raamwerk worden gedefinieerd waarin de natuur(kernen), de EHS, de landschappelijke en cultuurhistorische waarden, alsmede de waterbelangen een plaats kunnen krijgen. Dit raamwerk vormt de basis waarbinnen een lange termijnproces op gang kan komen waarin per gebied de accenten op landbouw (inclusief werkgelegenheid) of natuur (inclusief waterwinning) verder worden ontwikkeld en versterkt.

De drie alternatieven hebben een werknaam meegekregen, als metafoor voor het karakter en het ambitieniveau:

- Alternatief 1: **'Onderhouden'**. Dit komt overeen met bijvoorbeeld het vervangen van de rotte kozijnen in een huis, waarbij meteen de raamindeling iets veranderd wordt. Of met het plaatsen van een nieuwe keuken en nieuwe badkamer, met een iets andere indeling, maar in dezelfde ruimte.

- Alternatief 2: **'Renoveren'**. In dit alternatief kan de bestemming van de kamers in het huis incidenteel wijzigen, bijvoorbeeld de keuken of de badkamer op een andere plek in het huis. Het uiterlijk en de vorm van het huis zullen slechts plaatselijk wijzigen.

- Alternatief 3: **'Verbouwen'**. De indeling, vorm en het uiterlijk van het huis zullen meer wijzigen dan bij alternatief 2.

Bij al deze alternatieven is het natuurlijk mogelijk om karakteristieke delen, eigenschappen en structuren van het huis te behouden, te versterken en aan te vullen. Of om een nieuwe moderne aanbouw te plegen die juist goed harmonieert met het bestaande (bijvoorbeeld goed ontworpen en ingepaste duurzame (project)locaties voor intensieve veehouderij, een natuurlijk ingerichte waterbergingslocatie, of nieuw vormgegeven beekdalen).

Belangrijke vragen bij de beoordeling van de alternatieven in het Reconstructieplan/MER zullen dan zijn in welke mate zij de gebruiksmogelijkheden, de vormgeving en het woongenot van het huis verbeteren of verslechteren ten opzichte van de huidige situatie maar ook ten opzichte van de mate waarin tegemoet te komen is aan toekomstige wooneisen (lees visie en doelstellingen), mede in relatie tot de kosten. Overigens kunnen er ook opbrengsten zijn in de zin van lagere stookkosten (betere isolatie, zuiniger ketel), hogere verhuurprijs, efficiënter werken in de werkkamer van het huis. Vertaald naar de reconstructie gaat het dan bijvoorbeeld om voordelen in de zin van duurzame kansen voor de landbouw en recreatie, minder kans op ongecontroleerde overstromingen, een betere natuurkwaliteit, ruimtelijke- en landschapskwaliteit en leefbaarheid.

4.2.4 Korte beschrijving van de onderscheiden alternatieven

Het nulalternatief

Het nulalternatief bevat de huidige situatie en autonome ontwikkeling (zoals beschreven in hoofdstuk 2) ofwel het gaat uit van de ontwikkeling van het gebied zonder de aanwezigheid van reconstructie. Dit alternatief zal dienst doen als referentiekader voor het beschrijven en het beoordelen van de effecten van de verschillende alternatieven. Zodoende wordt duidelijk welke voor- en nadelen elk alternatief heeft ten opzichte van de situatie waarin de reconstructie achterwege blijft. Het is wenselijk, mede gezien de snelle ontwikkelingen in de economie, een zo actueel mogelijk beeld van de huidige situatie en autonome ontwikkeling te beschrijven. Per aspect zal in het MER worden aangegeven welke peildatum hierbij is gehanteerd. Dit is mede afhankelijk van de beschikbaarheid van gegevens. Gedurende de MER-fase zullen, om misverstanden te voorkomen, geen nieuwe aanpassingen/bijstellingen van het referentiekader worden doorgevoerd. Alle ontwikkelingen die al opgestart zijn onder het regime van de reconstructie (bijvoorbeeld ruimte-voor-ruimte locaties) zullen beschouwd worden als onderdeel van het initiatief in alle 3 de alternatieven. Het contrast tussen huidige

situatie/autonome ontwikkeling en initiatief wordt daarmee gemaximaliseerd en helder gehouden.

Alternatief 1: "Onderhouden"

Alternatief 1 gaat uit van de autonome ontwikkeling, aangevuld met het bijsturen van de meest basale zaken, zoals sobere realisatie van ecologische verbindingzones (en geen robuuste verbindingen), niet meer dan minimaal noodzakelijke maatregelen bij drinkwaterwinningen en maatregelen voor wateren van het Hoogste Ecologische Niveau. In dit alternatief gebeurt weinig extra aan het sturen van en scheppen van ruimtelijke voorwaarden voor de intensieve veehouderij. Alternatief 1 kenmerkt zich in het stellen van prioriteiten naar plaats en tijd.

Natuurparels en prioritaire natuurgebieden worden verder ingevuld volgens de aangegeven ecologische hoofdstructuur en worden geleidelijk gerealiseerd. Kansen worden aangegrepen op plekken waar ze zich voordoen. In de prioritaire gebieden wordt gestreefd naar een verbetering van de voor het gebied typerende natuurdoeltypen. In prioritaire gebieden worden de belangrijkste doelstellingen gehaald op het gebied van herstel van natuurlijke beeksystemen, waterkwaliteit, verdroging, vermesting en verzuring. Waterretentiegebieden worden van geval tot geval begrensd en ingericht.

Zoneringen (bijvoorbeeld de ammoniakzoning en veterinaire zones) worden ruimtelijk vastgelegd en de aan de zoning gebonden consequenties worden doorgevoerd. De vastgelegde ontwikkelingen in het provinciaal natuurbeleid en waterbeleid ten aanzien van bijvoorbeeld Ecologische hoofdstructuur, natuurontwikkelingsgebieden, ecologische verbindingzones en waterretentiegebieden gaan door. De intensieve veehouderij verdwijnt meer en meer uit deze gebieden en krijgt beperkingen opgelegd in de zones rondom deze gebieden.

Het landschap en de recreatieve aantrekkelijkheid zullen geleidelijk veranderen op basis van vooral autonome ontwikkelingen.

Een deel van de veehouderijbedrijven zal een andere locatie zoeken als de omgeving verdere groei uitsluit. Hervestiging zal plaatsvinden op duurzame (project)locaties en het aandeel landbouwontwikkelingsgebied zal relatief groot zijn. De te verwachten (opgelegde) dierwelzijnsbevorderende maatregelen en milieumaatregelen worden doorgevoerd. De voorgenomen ontwikkelingen van de ammoniakwetgeving worden eveneens gevolgd. De intensieve veehouderij kan niet meer op elke plek zonder meer voortgezet worden. Het uitplaatsen van bedrijven gebeurt in dit alternatief met geringe specifieke ruimtelijke sturingsmaatregelen. Verplaatsingen en grondverwerving vinden plaats op vrijwillige basis. Er is aandacht voor activiteiten en projecten die nieuwe economische dragers en verbrede landbouw genereren die gericht zijn op het behoud van de leefbaarheid in de kleine kernen.

Alternatief 2: "Renoveren"

Alternatief 2 heeft al een beduidend hoger ambitieniveau, zowel voor de sociaal-economische vitaliteit als voor de omgevingskwaliteit. Het gaat bijvoorbeeld om een ruimere invulling van de ecologische verbindingzones en maatregelen in meer belangrijke stroomgebieden en drinkwaterwingebieden, meer reservering van ruimte voor waterberging. Daarnaast bijvoorbeeld om het scheppen van goede ruimtelijke voorwaarden voor de intensieve veehouderij. Omdat het ambitieniveau hoger ligt dan in alternatief 1 is er meer sturing nodig om dit te bereiken.

De EHS-doelstelling wordt gerealiseerd. De intensieve veehouderij verdwijnt uit de EHS en wordt beperkt in de zone rondom deze gebieden. Gewenste natuurdoeltypen worden gerealiseerd, waarvoor extra beschermingsgebieden noodzakelijk zijn. Parels en prioritaire gebieden van de Ecologische hoofdstructuur worden versneld ontwikkeld. Natuurlijke beeksystemen worden heringericht. De intensieve veehouderij krijgt beperkingen opgelegd in de zones rondom deze gebieden. Hier wordt sterk aangestuurd op verplaatsing en zonering. Dit alternatief richt zich op herstel en ontwikkeling van de natuurwaarden van de belangrijkste deelstroomgebieden. In de natuurgebieden worden uiteindelijk alle kwalitatieve doelstellingen gehaald op het gebied van waterkwaliteit, verdroging, vermesting en verzuring. Waterretentiegebieden worden begrensd en ingericht. Waar mogelijk wordt dit gekoppeld met beekherstel.

De intensieve veehouderij zal zich meer ontwikkelen op duurzame (project)locaties. De vrijkomende ruimte is te benutten voor verweving van rundveehouderij met natuur en landschappelijk waardevolle structuren. *Burgerwoningen en nieuwe bedrijfsactiviteiten* worden zorgvuldig ingepast en dragen bij aan het herstel van ruimtelijke structuren en patronen. In de verwevings- en extensiveringsgebieden zal het meervoudig grondgebruik toenemen met grotere kansen voor verbreding van landbouwbedrijven. De toenemende ruimtelijke- en landschapskwaliteit biedt extra kansen voor met name recreatie en toerisme. Er is ruime aandacht voor activiteiten en projecten die nieuwe economische dragers en verbrede landbouw genereren, gericht op behoud en versterking van de leefbaarheid in de kleine kernen.

Alternatief 3: "Verbouwen"

Alternatief 3 heeft een nog hoger ambitieniveau voor met name de omgevingskwaliteit. Dit betekent bijvoorbeeld het beschermen van nog meer stroomgebieden, beschermingszones rond natte natuurgebieden en in intrekgebieden van drinkwaterwinningen. Dit alternatief geeft een volwaardige invulling aan de Robuuste Verbindingszones. In dit alternatief vindt de sterkste sturing plaats op het scheppen van ruimtelijke voorwaarden voor de intensieve veehouderij, bijvoorbeeld ook met projectvestigingslocaties (meerdere bedrijven bij elkaar op één locatie).

De hele EHS-doelstelling wordt gerealiseerd alsmede de ontwikkeling van robuuste verbindingzones. De intensieve veehouderij verdwijnt uit deze gebieden. Parels en prioritaire gebieden van de Ecologische hoofdstructuur worden versneld gerealiseerd en

extra beschermd. Dit alternatief sluit nauw aan bij de watersysteembenadering. Kansrijke gebieden met kwaliteiten en natuurwaarden die aansluiten bij de watersysteemgebieden en patronen worden hiervoor ruimschoots benut. Herstel van natuurlijke beeksystemen is gericht op alle wateren van het Hoogste Ecologische Niveau en met Specifiek Ecologische Doelstelling. In de natuurgebieden worden uiteindelijk alle kwalitatieve doelstellingen gehaald op het gebied van waterkwaliteit, verdroging, vermessing en verzuring. Waterretentiegebieden worden gekoppeld met beekherstel, begrensd en ingericht op de meest natuurlijke locaties.

De intensieve veehouderij ontwikkelt zich op duurzame (project)locaties in een relatief bescheiden oppervlakte landbouwontwikkelingsgebieden. Vrijkomende ruimte wordt benut voor verweving van extensieve rundveehouderij met natuur en landschappelijke elementen en structuren. In het relatief grote aandeel verwevings- en extensiveringsgebied zal het meervoudig grondgebruik nog verder toenemen. Dit biedt samen met de toenemende landschapskwaliteit ruime kansen voor verbreding van landbouwbedrijven, wonen en recreatie en toerisme. Activiteiten en projecten die nieuwe economische dragers en verbrede landbouw genereren worden in ruime mate gestimuleerd. Dit om de leefbaarheid in kleine kernen te versterken.

Meest Milieuvriendelijke Alternatief

De Wet Milieubeheer schrijft voor dat in een Milieueffectrapport het alternatief wordt beschreven dat de best bestaande mogelijkheden om het milieu te beschermen toepast of combineert. Dit wordt het Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA) genoemd.

In het Milieueffectrapport wordt onderzocht welke (realistische) alternatieven en varianten (of onderdelen daarvan) de minst schadelijke milieugevolgen hebben en/of de beste verbeteringen inhouden voor milieu, natuur en landschap.

In het MMA moet het realiseren van de natuur- en milieudoelstellingen voorop staan, tenzij op voorhand kan worden aangetoond dat het realiseren van deze doelstellingen in het onderhavige plangebied in de planperiode niet realistisch is. Dat betekent in ieder geval dat bij het MMA niet op voorhand wordt uitgegaan van het realiseren van getalsmatige doelen voor de landbouw.

Bij het uitwerken van het MMA wordt vooral gekeken naar het optimaliseren van de ruimtelijke inrichting, waarbij alle realistische en haalbare effectbeperkende en compenserende maatregelen gestructureerd in beschouwing worden genomen. Daarnaast valt te denken aan het uitvoeren van vergevorderde technische maatregelen om emissies verder te beperken dan is voorgeschreven op grond van (inter)nationaal beleid, het beschrijven van mogelijkheden om milieuvriendelijke vormen van landbouw en recreatie te bevorderen, aanvullende mogelijkheden om nieuwe natuurgebieden te creëren en (extra) middelen om verontreiniging van bodem, grondwater en luchtverontreiniging tegen te gaan.

Dit maatregelenpakket (voor zover reëel en haalbaar) wordt gecombineerd tot het MMA; het alternatief met de minste nadelige milieugevolgen en de meeste verbeteringen voor milieu, natuur en landschap. Het MMA zal worden ontwikkeld na

het opstellen van de eerste (globale) effectbeschrijving en de (eerste) onderlinge vergelijking van de inrichtingsalternatieven. Het alternatief zal in het verdere traject steeds worden geoptimaliseerd.

Het ligt in de verwachting dat het alternatief met het zogenoemde hoogste ambitieniveau ook het meest ambitieus is in het realiseren van natuur- of milieudoelstellingen. Zeker is dit echter niet. Het MER zal hier uiteindelijk uitsluitsel over moeten geven. Om deze reden wordt niet op voorhand een MMA aangewezen. Wellicht kunnen terugvalopties worden benoemd (en ook op hun milieueffecten worden beoordeeld) op onderdelen waarvan de maatschappelijke en/of economische haalbaarheid onzeker is en die niet vanuit het bevoegd gezag beïnvloed of aangestuurd kunnen worden. Draagvlak in een reconstructiecommissie of een eerder vastgelegd budget mogen geen argumenten zijn om oplossingsrichtingen met belangrijke milieuvoordelen buiten beschouwing te laten bij de ontwikkeling van een MMA.

5 Indicatie van te onderzoeken gevolgen

In het MER moeten de milieueffecten van de reconstructiealternatieven, inclusief bijbehorend maatregelenpakket, voorzieningen en zoneringen wettelijk verplicht beschreven worden. Uiteraard zal hierbij zowel ingegaan worden op de positieve als ook de negatieve milieueffecten. In dit hoofdstuk staat op hoofdlijnen beschreven hoe alle effecten worden onderzocht via effectbepalingen.

Reikwijdte

De effectbeschrijving zal zich niet beperken tot alleen de milieuaspecten. De reikwijdte van een Reconstructieplan/MER-studie als deze, vraagt om een meer integrale en strategische afweging van effecten. Het reconstructieproces heeft immers betrekking op een integrale ontwikkeling gericht op sociaal-economische vitaliteit en omgevingskwaliteit (ruimtelijke kwaliteit in combinatie met natuur- en milieukwaliteit). Om deze reden zullen ook effecten op de sociaal-economische aspecten als landbouw, recreatie en toerisme, wonen, werken, leefbaarheid en verkeersveiligheid in de effectbeoordeling worden meegenomen.

De doelstelling van het reconstructieproces is gericht op het bereiken van een verbeterde milieusituatie en structuur van het landelijke gebied. Per (milieu)sector zijn verschillende beleidsdoelen geformuleerd. In de effectbeschrijving dient inzichtelijk te worden of en in welke mate deze beleidsdoelen gehaald worden en of de beoogde milieuvoordelen ook daadwerkelijk optreden en in welke mate. Sommige beleidsdoelen worden in de alternatiefontwikkeling concreet gemaakt. Op basis van de milieueffecten kan vastgesteld worden of de beleidsdoelen op de juiste wijze zijn vertaald en welke neveneffecten optreden in een of meerdere andere (milieu)componenten.

Schaalniveau

Bij de beschrijving zal een schaalniveau gehanteerd worden dat relevant is voor het abstractieniveau waarop de verschillende alternatieven worden uitgewerkt.

De alternatieven worden interactief ontwikkeld in nauw overleg met de reconstructiecommissie. Het proces van planvorming en alternatiefontwikkeling loopt deels parallel aan de (eerste) effectbeschrijvingen en -bepalingen. Dit biedt de mogelijkheid om mitigerende en compenserende maatregelen op te nemen in de verdere uitwerking van de alternatieven. Dit iteratieve proces biedt de garantie dat inzicht ontstaat in het samenhangende geheel van maatregelen/voorzieningen in het reconstructieplan. De dan vastgestelde alternatieven -voldoende uitgewerkt voor het abstractieniveau waarop kernkeuzes gemaakt moeten worden- worden gebruikt als basis voor de effectbepaling.

Indeling beoordelingskader

Elk (milieu)aspect is verder onderverdeeld in deelaspecten (zie bijlage 4). Per deelaspect worden concrete criteria geformuleerd op basis waarvan de effecten worden beschreven en beoordeeld. Doelstelling hiervan is het MER toe te spitsen op die effecten die

essentieel zijn voor de besluitvorming. Indien uit inspraak op deze startnotitie blijkt dat er nog aanvullende belangrijke effecten over het hoofd zijn gezien (passend binnen het abstractieniveau van deze studie) zullen deze eveneens in het MER worden meegenomen.

Bij het bepalen van relevante effecten spelen verder de volgende karakteristieken een rol:

- De omvang en ernst van het te verwachten effect;
- De duur van het effect (permanente en tijdelijke effecten);
- De (on)omkeerbaarheid van een effect.

De effecten die het gevolg zijn van het reconstructieproces hebben te maken met de volgende milieuaspecten en deelaspecten:

Sociaal-economische vitaliteit

Landbouw: perspectief intensieve veehouderij vanuit milieu (stank, ammoniak) en ruimtelijke ordening, perspectief melkveehouderij, vergroten van veterinaire veiligheid, verbreding, biologische landbouw, duurzame productie, verbeteren ruimtelijke structuur, toegevoegde waarde van de landbouw.

Recreatie en toerisme: ontwikkelen toeristisch recreatieve voorzieningen, verbeteren ruimtelijke structuur, vergroten recreatieve belevingswaarde van het landelijk gebied.

Sociaal-economische structuur, Leefbaarheid en Verkeer en vervoer: diversificatie economische dragers, leefbaarheidsverbetering, fietsroutes en verkeersveiligheid.

Omgevingskwaliteit

Water en bodem: Ruimte voor de Rivier, regionale waterberging, grondwaterstand (GGOR), grondwaterkwaliteit, oppervlaktewaterkwaliteit, saneren ongezuiverde lozingen, beekherstel en bodemkwaliteit.

Stank en ammoniak: stank, ammoniak, geluid en licht.

Natuur: realisatie EHS, bescherming en buffering Vogelrichtlijn- en

Habitatrichtlijngebieden, en Natuurbeschermingswetgebieden, soortenbeleid, beheersovereenkomsten, bosaanleg, verstoring.

Landschap en cultuurhistorie: cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden, landschap.

Een voorlopig overzicht van het beoordelingskader inclusief beoordelingscriteria is opgenomen in bijlage 4.

De effecten zullen deels kwantitatief en deels kwalitatief bepaald worden. Als referentiesituatie geldt de huidige situatie inclusief autonome ontwikkeling. De criteriascores beogen een zo nauwkeurig mogelijke benadering te geven van de verwachte werkelijkheid, gericht op het kunnen maken van essentiële keuzen.

Watertoets

De Watertoets vormt tegenwoordig (sinds februari 2001) een standaardonderdeel van besluitvormingsprocessen over alle ruimtelijke plannen en besluiten met waterhuishoudkundige effecten. De Watertoets is ontwikkeld in het kader van de wateroverlast- en veiligheidsproblematiek (Commissie Waterbeheer 21^e eeuw) en dient te waarborgen dat waterhuishoudkundige doelstellingen expliciet en evenwichtig worden meegenomen bij elk ruimtelijk relevant plan en besluiten van Rijks,- provinciale en gemeentelijke overheden. Daarbij geldt de plicht de (regionale) waterbeheerders formeel te betrekken bij de te maken afwegingen, ontwerpen en uitwerkingen en het formele besluit over goedkeuring.

Bij m.e.r.-plichtige initiatieven (zoals de vaststelling van een reconstructieplan) wordt het aspect water (in al zijn geledingen) uiteraard meegenomen in de alternatiefontwikkeling en effectbepaling (zie bijlage 4). Hiermee wordt tevens voldaan aan de inhoudelijke eisen die vanuit de watertoets geformuleerd kunnen worden.

De regionale waterbeheerders zullen steeds formeel worden geïnformeerd en worden betrokken bij de (verdere) planvorming, uitwerking en effectbepaling. De betrokkenheid is verder (ook in het traject tot nu toe) ingevuld via regelmatige informatieverstrekking/afstemming en via participatie van de waterbeheerders in de regionale reconstructiecommissies. Op deze manier wordt voldaan aan alle eisen van de watertoets.

Habitat-toets

In het kader van de Europese Habitatrichtlijn dienen lidstaten speciale Habitatrichtlijngebieden in te stellen ter bescherming van habitats en soorten die voor de Europese Unie van belang zijn in stand te houden. Naast het aanwijzen van deze gebieden, dienen maatregelen genomen te worden om de kwaliteit van de leefgebieden van beschermde soorten niet te laten verslechteren en te zorgen dat er geen verstoring plaatsvindt, tenzij er dwingende redenen van groot openbaar belang aanwezig zijn. Optredende natuurschade dient in dat geval altijd gecompenseerd te worden zodanig dat de algehele samenhang van het Europees Ecologisch Netwerk (Natura 2000) in tact blijft. Dit betekent dat naast het treffen van instandhoudingsmaatregelen er ten aanzien van nieuwe planonderdelen of functiewijzigingen in en in de nabijheid van Habitatrichtlijngebieden getoetst moet worden of het plan significante gevolgen kan hebben. Indien er significante effecten te verwachten zijn dan zal er binnen het MER een zogenaamde 'passende beoordeling' plaats vinden (conform artikel 6 van de Habitatrichtlijn).

6 Procedure

In dit hoofdstuk wordt achtereenvolgens ingegaan op de opbouw van de procedure voor het Ontwerp-Reconstructieplan/MER en op de wijze waarop u kunt inspreken op deze startnotitie.

6.1 Ontwerp-Reconstructieplan/MER-procedure

De milieueffectrapportage (m.e.r.) is erop gericht bij het beslissen over activiteiten zoveel mogelijk duidelijkheid te geven over de mogelijke milieugevolgen van verschillende planalternatieven. De te volgen procedure is wettelijk vastgelegd. Uitgangspunt is daarbij integratie van de m.e.r.-procedure met de moederprocedure, hier dus de reconstructieplanprocedure. Er zijn verschillende hoofdfasen te onderscheiden: de voorfase, de m.e.r.- fase, de fase van inspraak en advies en de besluitvorming. Ook een evaluatie achteraf behoort tot de procedure. Tabel 6.1 geeft een overzicht van de hele procedure om te komen van startnotitie m.e.r. tot vastgesteld reconstructieplan.

Tabel 6.1: Overzicht van de procedure om te komen van startnotitie m.e.r. tot een vastgesteld reconstructieplan

MER fases	Reconstructiecommissie (RC)	Gedeputeerde Staten (GS)	Anderen
Opstellen startnotitie	Bespreken concept-startnotitie		
Startnotitie-fase		Vaststellen startnotitie	
		Publicatie startnotitie	
			Inspraak (4 weken na publicatie)
			Informatie-avond
			Advies-Richtlijnen Commissie m.e.r (9 weken na publicatie)
Richtlijnen		Vaststellen richtlijnen (binnen 4 weken + eventueel 8 weken na publicatie startnotitie)	
m.e.r. fase			
Opstellen MER		Bespreken concept Ontwerp-Reconstructieplan/MER	
	Indienen Ontwerp-Reconstructieplan/MER bij GS		
Aanvaarding MER		Aanvaarding Ontwerp-Reconstructieplan/MER	
Inspraak en advies			

MER fases	Reconstructiecommissie (RC)	Gedeputeerde Staten (GS)	Anderen
Inspraak MER		GS maakt Ontwerp-Reconstructieplan/MER bekend	
Advisering over het MER			Inspraak MER + Ontwerp-Reconstructieplan (4 weken)
Toetsing van het MER			Toetsing Ontwerp-Reconstructieplan/MER aan richtlijnen (advies) (5 weken)
Opstellen ontwerpplan	(Opstellen concept ontwerpplan – opdracht moet te zijner tijd nog verstrekt worden)	Provinciaal Bestuur stelt ontwerpplan op en vast (geeft vermoedelijk opdracht aan RC om advies over ontwerpplan uit te brengen)	
			Indienen bedenkingen (4 weken)
Vaststellen plan		Provinciaal Bestuur stelt plan vast (8 weken)	Goedkeuring door ministers (4 weken)

6.1.1 Startnotitie

Plannen voor activiteiten die m.e.r.-plichtig zijn, moeten door de initiatiefnemer bij het bevoegd gezag (in dit geval Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant) aangemeld worden. De aanmelding gebeurt met deze ‘startnotitie’. Hierin staan de voorgenomen activiteiten beschreven: het doel, mogelijke alternatieven en de effecten en gevolgen voor het milieu. Verder staan in een overzicht de eerder genomen besluiten van overheidsorganen die betrekking hebben op de voorgenomen activiteiten. Het Bevoegd Gezag maakt het voornemen openbaar door publicatie van de startnotitie in de Staatscourant en in de dagbladen in de streek. Hiermee is de m.e.r.-procedure formeel van start gegaan.

Gedurende minimaal een maand kan iedereen die dat wil inspreken op de inhoud van het op te stellen MER. Het is niet de bedoeling dat de inspraak gebruikt wordt om bezwaren aan te dragen. De inspraak moet zich richten op de beschreven alternatieven, milieueffecten en op de doorwerking van reeds genomen en voorgenomen besluiten.

6.1.2 Advies-richtlijnen en richtlijnen

Voor het opstellen van de richtlijnen vragen de Gedeputeerde Staten advies aan de wettelijk adviseurs en aan de Commissie voor de milieueffectrapportage (de Commissie m.e.r.). Binnen 9 weken na de bekendmaking brengt de Commissie m.e.r. advies uit. De Commissie m.e.r. betreft in haar advies de inspraakreacties en de adviezen van de wettelijk adviseur. Ook komt de Commissie m.e.r. op locatiebezoek om nader te worden geïnformeerd over de doelen, knelpunten en (alternatieve) oplossingen in het reconstructiegebied.

Het bevoegd gezag (de provincie Noord-Brabant) stelt binnen 4 weken na de officiële bekendmaking van de Commissie m.e.r. de richtlijnen vast (deze termijn kan met maximaal 8 weken verlengd worden). Bij de vaststelling wordt rekening gehouden met de inspraakreacties en adviezen.

Toetsing van het MER vindt plaats aan de hand van de gegeven richtlijnen. De richtlijnen moeten duidelijk maken hoe het MER toegespitst moet worden op de besluitvorming *die later zal plaatsvinden. In de richtlijnen staat tevens beschreven welke alternatieven en welke milieugevolgen onderzocht moeten worden.*

6.1.3 Grensoverschrijdende gevolgen

Het bevoegd gezag zal in verband met mogelijke grensoverschrijdende (milieu)effecten het aangrenzende Belgisch bevoegd gezag op de hoogte stellen van het initiatief. Dit gebeurt conform de internationale afspraken uit het Espoo-verdrag (1991). In dit verdrag is de plicht vastgelegd om aangrenzende lidstaten te informeren bij initiatieven met (mogelijke) grensoverschrijdende milieueffecten.

6.1.4 De m.e.r.-fase

Met de vastgestelde richtlijnen door GS kan de Reconstructiecommissie aan de slag gaan met het opstellen van het Ontwerp-Reconstructieplan/MER. De provincie heeft gevraagd het Milieueffectrapport in het Ontwerp-Reconstructieplan te integreren. Op die wijze worden van meerdere planalternatieven de milieueffecten in beeld gebracht, zodat onderbouwde keuzes tussen de planalternatieven te maken zijn. Dit moet op activiteitsniveau gebeuren. Volgens de reconstructiewet moet het reconstructieplan in elk geval bevatten (art. 11):

- een aanduiding van de meest gewenste ontwikkeling van het gebied ten aanzien van de aspecten ruimtelijke structuur, landbouw, natuur, bos, landschap, recreatie, water, milieu en infrastructuur, woon-, werk- en leefklimaat en economische structuur;
- een aanduiding van de maatregelen en voorzieningen ten aanzien van de meest gewenste ontwikkeling;
- een beschrijving van de te verwachten gevolgen van de maatregelen en voorzieningen voor de toestand van de aspecten ruimtelijke structuur, landbouw, natuur, bos, landschap, recreatie, water, milieu en infrastructuur, woon-, werk- en leefklimaat en economische structuur.

Met de m.e.r.-plichtige activiteiten worden aldus de maatregelen en voorzieningen in het kader van de gewenste ontwikkeling bedoeld. Daarvan moeten de milieueffecten worden bepaald. Bij een MER gaat het over een rapportage van milieueffecten, het gaat om gevolgen voor mensen (volks)gezondheid, natuur, landschap, cultuurhistorische monumenten, goederen, water, bodem en lucht en de onderlinge relaties. Naast de milieugevolgen worden ook de economische en sociale gevolgen beschreven.

Voordat het Ontwerp-Reconstructieplan/MER gepubliceerd wordt geeft GS een oordeel over de aanvaardbaarheid van het MER-deel van het Ontwerp-

Reconstructieplan/MER. GS onderzoekt daarvoor of het aan alle eisen/richtlijnen voldoet. Als dit voldoende is, kan het in openbaarheid worden gebracht.

6.1.5 Inspraak en advies

De inspraak begint na de bekendmaking van het Ontwerp-Reconstructieplan/MER: elke belanghebbende kan in een aangegeven periode van minimaal een maand gebruik maken van het recht op meedenken. De wettelijk adviseurs geven het provinciaal bestuur raad over het MER. De resultaten van de inspraak en advisering doet het provinciaal bestuur toekomen aan de Commissie m.e.r. die dit bij de toetsing van het MER moet betrekken.

De Commissie m.e.r. beoordeelt het MER op volledigheid en juistheid aan de wet, de uitvoeringsvoorschriften en de richtlijnen. Ook de resultaten van de inspraak en advisering worden bij de beoordeling betrokken. Dit toetsingsadvies wordt uiterlijk 5 weken na het verstrijken van de inspraaktermijn aangeboden aan het bevoegd gezag. Het advies betreft de kwaliteit en de inhoud van het MER en alle verzamelde informatie met betrekking tot mogelijke milieugevolgen. Of de voorgenomen activiteiten zelf wel of niet aanvaardbaar zijn is ter beoordeling van het bevoegd gezag.

6.1.6 Besluitvorming en opstellen (ontwerp)plan

In het Ontwerp-Reconstructieplan/MER staan meerdere alternatieven, het ontwerpplan bevat meestal geen alternatieven meer. Er moet dus bepaald worden welk alternatief of welke combinatie van alternatievelementen uit het Ontwerp-Reconstructieplan/MER in het ontwerpplan zullen worden uitgewerkt. De provincie geeft aan welk alternatief of *alternatieven uitgewerkt moeten worden in het ontwerpplan. Het ontwerpplan wordt 4 weken ter inzage gelegd en in dezelfde periode kunnen bedenkingen (bezwaren) worden ingediend. Uiteindelijk stelt het provinciaal bestuur het reconstructieplan binnen 8 weken na de bezwarentermijn vast. Het reconstructieplan heeft dan nog goedkeuring van de ministers van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu.*

6.2 Hoe kunt u inspreken?

Zoals u uit het bovenstaande hebt kunnen opmaken zijn er 2 momenten in de m.e.r.-procedure waarop u uw stem kunt laten horen:

1. Tijdens de ter visie legging van de startnotitie. Gedurende minimaal een maand kan iedereen die dat wil inspreken op de inhoud van het op te stellen Milieu Effect Rapport. Het is niet de bedoeling dat de inspraak gebruikt wordt om bezwaren aan te dragen. De inspraak moet zich richten op de beschreven alternatieven, milieueffecten en gevolgen en op de doorwerking van voorgenomen en reeds genomen besluiten. De startnotitie ligt onder andere ter inzage bij gemeentehuizen en het waterschapkantoor in uw gebied. Uw reacties kunnen schriftelijk ingeleverd worden bij de provincie Noord-Brabant.
2. Bij het gereedkomen van het Ontwerp-Reconstructieplan/MER worden door GS hoorzittingen en inspraakrondes georganiseerd. Aldaar kunt u reageren op

de juistheid en volledigheid van het Ontwerp-Reconstructieplan/MER, de planalternatieven en de beschreven milieueffecten.

Communicatie met belanghebbenden kan op de volgende manieren plaatsvinden:

- Via vertegenwoordigers van de verschillende geledingen in de Reconstructiecommissie kunt u aandacht vragen voor uw belangen;
- Naar *aanleiding van berichtgeving in onder andere nieuwsbrieven, persberichten, voorlichting en andere communicatieactiviteiten* die de Reconstructiecommissie ontwikkeld kunt u reageren. Uw reactie kunt u doorgeven aan het secretariaat van de Reconstructiecommissie.